Ўзбекистон овози

Кундалик ижтимоий-сиёсий рўзнома

РЎЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 221 (21. 088) 1991 йил 15 ноябрь, жума ● Йилига 256 марта чиқади. ● Баҳоси 8 тийин.

«Ўзбекистон овози», ТАСС, ЎзТАГ ва рўзномамиз жамоатчи мухбирлари хабар берадилар

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ ҚОНУНЧИЛИК, ҚОНУНИЙЛИК ВА ҲУҚУҚ-ТАРТИБОТ МАСАЛАЛАРИ КОМИТЕТИГА МАКТУБ

Биз, ўз сайловчиларимиз ваколатига эга бўлган Ўзбекистон Олий Кенгаши, Тошкент шаҳар ва Чилонзор ноҳияси кенгашларининг бир гуруҳ депутатлари сизга Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг VIII сессияси арафасида «Ўзбекистон Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонун лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси масаласи юзасидан мурожаат қиляпмиз.

Республика Олий Кенгашининг навбатдан ташқари VII сессиясида кўриб чиқилган ва умумхалқ муҳокамаси учун матбуотда эълон қилинган бу қонун лойиҳаси ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга, чунки Қонун республика тарихида биринчи марта мустақил Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳуқуқий асосда умумхалқ томонидан сайлаш имконини беради.

Чилонзор ноҳиясидаги барча даражадаги депутатлар, меҳнаткашлар ва шу ноҳияда истиқомат қилувчилар ушбу Қонун лойиҳаси муҳокамасида фаол иштирок этдилар. Улар муҳокама жараёни Ўзбекистон Президентининг ҳақиқий демократик сайловини чинакам ҳуқуқий асосда ўтказишни кафолатлашига ишонч билдирадилар.

Республика Олий Кенгашининг бўлажак сессиясида «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонун қабул қилиниши ва сайлов куни белгиланишини эътиборга олиб, биз ушбу масала юзасидан ўз таклифларимизни киритмоқчимиз.

Қонун лойиҳасининг 9-моддасида «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши ёки унинг Раёсати сайловдан камида 60 кун олдин тайинлайди» деб белгиланган.

Биз Республика Президенти сайловини 1991 йилда, яъни қисқароқ муддат ичида ўтказишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. Бу ишнинг амалга оширилиши ўтиб бораётган йилнинг ўзидаёқ Ўзбекистон Республикасининг мустақиллигини анча мустаҳкамлаш ва демократик ҳуқуқий давлатни шакллантириш ишида дадил қадам қўйиш имкониятини яратади.

Мамлакатда ҳам, республикада ҳам юзага келган ижтимоий-сиёсий шароит Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини 1992 йилга қолдирмай ўтказиш зарурлигини тақозо қиляпти.

Ўзбекистон Республикаси даражасида ҳам, жойларда ҳам давлат ҳокимияти тузилмаларини ўзгартириш ҳақида қонун қабул қилинди, деб ўйлаймиз. Лекин, фикримизча, Ўзбекистон Президентини умумхалқ томонидан сайлаб олмасдан туриб, тузилмаларни ўзгартиришга кириша олмаймиз.

Суҳбатларда оддий меҳнаткаш халқ республика Олий Кенгаши томонидан «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонунни қабул қилиш чўзиб юборилганидан таажжубланиб, Қонун лойиҳасида белгиланган сайловни тайинлаш муддатига қўшилмаслигини билдиряпти.

Депутатлар, меҳнаткашлар ва аҳоли бугунги кунда президентлик ҳокимиятини мустаҳкамлаш зарурлигини таъкидлаяптилар, чунки республика ҳудудида яшовчи ҳар бир оила, ҳар бир фуқаронинг осойишталиги ва келажаги ушбу ҳокимиятга, Президентнинг шахсига боғлиқдир.

Бугун ҳар бир одам, қайси бир партиянинг аъзоси, диндор ёки даҳрий бўлишидан, қайси миллатга мансублигидан қатъи назар ягона бир мақсадни кўзда тутяпти, у ҳам бўлса — республикада ижтимоий-сиёсий барқарорликни сақлаш, бозор иқтисодиётига ўтиш даврида ижтимоий ҳимояни таъминлаш, Ўзбекистон Республикаси мустақиллигини мустаҳкамлашдир.

Бизнинг таклифларимиз ушбу масалани ҳал қилиш ваколатига эга бўлган Республика Олий Кенгаши депутатлари, барча шахслар томонидан кўриб чиқилиб қўллаб-қувватланади, деб ўйлаймиз.

Ўз сайловчиларимиз номидан:

А. АБДУЛЛАЕВ, Б. АСОМОВ, О. А. ОТАЕВ, Б. К. ИНОҒОМОВ, О. Ж. ИСМОИЛОВ, О. ИСМОИЛОВ, О. О. ЭШОНХЎЖАЕВА, В. КРУШЕЛЬНИЦКИЙ, Н. У. ҚУРБОНОВА, Б. К. РАСУЛОВ, М. СОДИҚОВ, С. СОИБНАЗАРОВ, К. У. УМАРОВ, А. П. ХЛЕБУШКИНА, Н. Т. ШЕРМУҲАМЕДОВА, М. М. ЮНУСОВ, Э. Р. САМИҒЖОНОВ.

Маҳалла ва мавзе комитетлари номидан:

ОРТИҚОВ Б. — «Алгоритм—2» мавзеси
ИБРОҲИМОВ Ҳ. — 19-мавзе
ИСҲОҚОВ А. — 1-мавзе
САЙДҚОСИМОВ А. — 9-мавзе
МУТАЛИЕВ Э. — «Маданият» маҳалласи
САЪДУЛЛАЕВ Н. — «Мевазор» маҳалласи
КАРИМОВ Ғ. — «Қурилиш» маҳалласи
ТЎЛАГАНОВ Б. — «Тинчлик» маҳалласи
РАЖАБОВ Н. — 9-мавзе.

ГАЗ КЕЛДИ

● **Хива районидаги Ал-Беруний номли жамоа хўжалиги аъзоларининг уйларига газ келди. «Узбекгазстрой» трестининг механизациялашган кўчма колоннаси бир ярим ой мобайнида беш чақирим жойга газ қувури ётқизди.**

СУРАТДА: жамоа хўжалиги раиси Р. Ражабов кранчи Ж. Бобожонов, уста Ш. Оллоев ва газчи Б. Бобожоновларга маслаҳат бермоқда.

В. МОЛГАЧЕВ олган сурат.

Эшитмадим, деманглар!

РЕСПУБЛИКАДА

● **Бекободдаги Ўзбекистон металлургия заводи халқ хўжалиги учун қувурлар ишлаб чиқара бошлаганига 10 ой бўлди.** Шу вақт ичида корхона 3 минг тоннадан сал кўпроқ маҳсулот тайёрлади. Аслида бу бир ойлик норма, холос.

МАМЛАКАТДА

● **Кеча Москва яқинидаги Ново-Огаревада СССР Давлат Кенгашининг навбатдаги мажлиси бошланди.** Унда суверен республикаларнинг давлат бошлиқлари қатнашмоқдалар. Кун тартибига янги Иттифоқ шартномаси лойиҳасига оид ва бошқа масалалар киритилган.

● **Мамлакат парламенти ўз палаталарининг ишчи органларини — Иттифоқ Кенгаши билан Республикалар Кенгашининг доимий комитетларини тузиб чиқди.** Шундан кейин СССРнинг 300 дан кўпроқ халқ депутати ишсиз қолиши маълум бўлди.

ХОРИЖДА

● **АҚШ Президенти Буш Америка билан Эрон ўртасидаги муносабатлар соҳасидаги фавқулодда ҳолатни яна бир йилга чўзишга қарор қилди.**

● **Совет Иттифоқидан муҳожир сифатида Исроилга келган юздан ортиқ шифокор Қуддусда, Соғлиқни сақлаш вазирлигининг биноси олдида намойиш ўтказди.** Шифокорлар тиббий амалиётга рухсат олиш ҳуқуқини қўлга киритиш учун топшириладиган имтиҳонлар тизими адолатсиз эканлигига қарши норозилик билдирдилар.

● *«Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини муҳокама қиламиз*

МАНТИҚ УСТУНЛИГИ УЧУН

Республикамиз рўзномаларида халққа алоқадор қонун лойиҳаларининг муҳокама учун эълон қилиниши одат тусига кириб бораётганидан мамнунман. Қонун лойиҳаларини тузишга мутасадди кишилар ўз ижодларини бир томонлама ҳимоя қилмасдан халқ овозига илмий ва амалий нуқтаи-назардан туриб одилона қулоқ солсалар қонунлар ҳақиқатан халқ ижоди сифатида дунёга келар эди.

Маълумки, қонун ниҳоят даражада ихчам, лекин кенг мазмунли бўлиши мақсадга мувофиқдир. Мазкур лойиҳада ҳуқуқий масалаларга нисбатан амалий масалалар кўпроқ ўрин олган. Шунинг учун лойиҳа халққа мўлжалланган қонунга эмас, сайлов ўтказишга мутасадди ташкилотларнинг Низомига ўхшаб кетади. Унда сайловлар ўтказиш ҳақидаги низомларда белгилаб қўйилган умумий қоидалар батафсил такрорланади. Лойиҳанинг II, III, V, боблари, айниқса, шу руҳда туғилган. Менинг таклифим: лойиҳани Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши муҳокамасига киритгунга қадар ташкилий талқинлардан, такрорлардан холи қилинса мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Бундан ташқари лойиҳанинг айрим моддалари ҳуқуқий жиҳатдан аниқликлар ва янгича изоҳлашлар киритишни тақозо қилади.

4 ва 25-моддаларда Президентликка номзод кўрсатиш ҳуқуқи белгиланган. Иккала модда мазмуни ноаниқ, Масалан, 25-модданинг 1-бандида Президентликка номзодлар Ўзбекистон Олий Кенгаши, сиёсий партиялар томонидан кўрсатилади, деб нуқта қўйилган. Бунда яна Президентлик лавозими ҳукмрон доиралар ва сиёсатдонлар ўртасида бўлинар экан-да, деган хулоса чиқиши мумкин. Ўйлашимча, Олий Кенгаш Президентликка номзод кўрсатишдан ўзини ҳоли қилмоғи керак. 25-модданинг 1-бандини қуйидагича белгилашни таклиф этаман:

«Қонунда белгиланган тартибда рўйхатга олинган сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг меҳнат жамоалари, фуқароларнинг турар жойлардаги ва ҳарбий хизматчиларнинг ҳарбий қисмдаги мажлислари кўрсатган шахсни сайлов ҳуқуқига эга бўлган камида 60 минг Ўзбекистон фуқароси ўз имзоси билан қўллаб-қувватласагина Ўзбекистон Республикасининг Президентлигига номзод қилиб кўрсатилган ҳисобланади».

5 ва 6-моддалар мавҳум, ҳуқуқий тусга эга эмас, қонун ҳажмини сунъий кенгайтиради. Улар чиқариб ташланса ҳам қонун мазмуни ўзгармайди.

10-моддада сайлов округларини тузиш ва 16-моддада округ сайлов комиссияларининг ваколати белгиланган. Бунда округлар вилоятлар, Тошкент шаҳри ва Қорақалпоғистон Республикаси территориялари доирасида тузилади, деб кўрсатилган. Маълумки, қоидага кўра ҳар бир округ ўз ваколатига эга бўлади. Президент эса республика ҳудудида ягона ваколат олади. Бинобарин, бу ерда гап ҳар бир шаҳар, район, вилоятда Президент сайловини ташкил қилиш устида боради. Шуни назарга олиб округларни ва округ сайлов комиссияларини шаҳар, район территорияларида ҳам тузиш амалиётга яқин бўлар эди.

12-моддада сайловнинг моддий-техника таъминоти тегишли халқ депутатлари маҳаллий Советларига ёки уларнинг раёсатларига топширилган. Советлар мунтазам ишловчи орган эмас. Шунинг учун сайловни ташкил қилиш масъулияти маҳаллий Советлар раёсатлари ва ижроия органларига топширилса мақсадга мувофиқ бўлар эди.

14-моддада марказий сайлов комиссиясининг ваколати кейинги Президент сайловигача давом этади деб белгиланган. Ахир Президент сайланиши билан комиссиянинг барча вазифалари тугайди. Бинобарин, ваколатни давом эттиришга ҳожат қолмайди.

38-моддада такрорий сайлов белгиланган. Шу модданинг охирига **«Асосий сайловда қатнашган номзодларнинг биронтаси такрорий сайловда қатнашиши мумкин эмас»** деб белгилаб қўйилишини таклиф этаман.

А. РАФИҚОВ,
юридик фанлари кандидати, доцент.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ САККИЗИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг саккизинчи сессияси 1991 йил 18 ноябрь куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари 17 ноябрь куни эрталаб соат 9 дан 19 гача Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинади.

ЎЗБЕКИСТОН БИЛАН МОЛДОВА ҲУКУМАТЛАРИ ЎРТАСИДА ТУЗИЛГАН БИТИМ ИМЗОЛАНДИ

Тошкентда 14 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси билан Молдова Республикаси ҳукуматлари ўртасида 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик қоидалари тўғрисида тузилган битим имзоланди.

Ҳужжат ўзаро маҳсулот етказиб беришни шу йилги даражада сақлаб туришни кўзда тутади. Бунда қабул қилинган мажбуриятларнинг бажарилишини иккала томон назорат қилиб боради.

Битимни: Ўзбекистон ҳукумати номидан — Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари К. Ҳаққулов, Молдова ҳукумати номидан — республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари А. Сангели имзоладилар.

Журналистлар билан суҳбатда улар битимнинг имзоланиши республикалар ўртасидаги алоқаларни йўлга қўйишга доир муҳим қадам эканлигини айтдилар.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Молдова Республикаси ҳукумати ўртасида 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик принциплари тўғрисида БИТИМ

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Молдова республикаси ҳукумати, кейинги ўринларда «томонлар» деб аталади, савдо-иқтисодий алоқаларни ривожлантиришдан, ҳар иккала республика хўжалик субъектлари ўртасида бозор муносабатлари учун қулай шарт-шароитлар яратишдан ўзаро манфаатдорликка асосланиб, қуйидагилар тўғрисида келишиб олдилар:

1-МОДДА

Республикаларнинг ўзаро савдо-иқтисодий муносабатларини тенг ҳуқуқли шериклик, ўзаро фойдали ва маҳсулотларни муқобил айирбошлаш асосида амалга оширадилар ҳамда бир-бирларига иқтисодий зарар етказадиган хатти-ҳаракатлар қилмайдилар.

2-МОДДА

1992 йил учун шартномалар тузишда 1990 йилда вужудга келган республикалараро маҳсулот ва товарлар етказиб бериш лимитлари ҳажмлари асос учун қабул қилинади.

1 ва 2-иловаларга мувофиқ маҳсулотлар ва товарларнинг энг муҳим турларини етказиб беришни бошқариб бориш ва назорат қилиш ҳукуматлар даражасида амалга оширилади.

Муҳим турлар рўйхатига кирмаган маҳсулотларни ўзаро етказиб бериш учун шартномалар тузиш устидан тегишли бошқарув органлари орқали назорат ўрнатилади.

Маҳсулотларни ўзаро етказиб беришнинг вужудга келган ҳажмларини, айниқса тармоқ ичида ва тармоқлараро кооперация алоқаларини сақлаб қолишда хўжалик субъектларига ёрдам кўрсатилади ҳамда корхоналар томонидан ўрнатиладиган бевосита хўжалик алоқаларини чеклаш жорий қилинмайди.

3-МОДДА

Мазкур битимнинг 1 ва 2-иловаларида назарда тутилган ўзаро маҳсулот етказиб бериш юзасидан хўжалик шартномалари тузиш 1991 йил 10 декабргача амалга оширилади.

4-МОДДА

Нарх-наво белгилаш соҳасида ягона сиёсат ўтказилади ва ўзаро ҳисоб-китобларда тегишли нархларни бошқариш бўйича биргаликда қарорлар қабул қилинади ҳамда ҳар иккала республика корхоналари ва ташкилотларига маҳсулотлар (ишлар, хизматлар) белгиланган ва шартнома нархлари бўйича етказиб берилади.

5-МОДДА

Томонлар маҳсулотларни ўзаро етказиб беришни таъминлаш учун зарур чоралар кўришга, давлат статистика органлари орқали маҳсулотлар етказиб беришнинг қандай бораётганлиги тўғрисида ҳар кварталда ҳисоб-китоб юритишни ташкил этишга ва ўзаро ахборот айирбошлашга, маҳсулот етказиб берувчиларнинг манфаатдорлиги ва жавобгарлигини ошириш мақсадида иқтисодий рағбатлар ва жазоларни қўллашга келишиб олдилар.

6-МОДДА

Томонлар ҳар иккала республиканинг корхоналари, ташкилотлари ва фуқароларига тегишли транспорт воситаларининг ўз ҳудудларидан ўтишининг мавжуд тартибини сақлаб қолиш тўғрисида келишдилар. Томонларнинг ташаббусига кўра юк ташиш ва уни олиб ўтиш, шу жумладан, транзит юкларни ўтказиб юбориш тартиби махсус шартнома билан белгиланиши мумкин.

7-МОДДА

Томонлар ўз ҳуқуқлари доирасида давлатларнинг амалдаги норматив ҳужжатларига мувофиқ иш кўриб, транспорт ва алоқа сиёсатининг асосий йўналишларини мумкин бўлган даражада ва мақсадга мувофиқ тарзда яқинлаштиришга ёрдам берадилар, фан ва техника, саноат ва қишлоқ хўжалиги соҳаларида ҳамкорлик қилишда, қўшма корхоналар тузишда ҳамда ҳамкорликнинг бошқа илғор усулларини амалга оширишда ва уларни ривожлантиришда кўмаклашадилар.

8-МОДДА

Томонлар бир республиканинг бошқа республика ҳудудида жойлашган давлат мулкини, юридик шахслар ва фуқаролар мулкини ҳуқуқий ҳимоя қилишни таъминлашга келишиб олдилар.

9-МОДДА

Томонлар ҳар икки томоннинг хўжалик субъектлари томонидан ўзаро етказиб бериладиган маҳсулотларнинг қайта экспорт қилинишига йўл қўймаслик чора-тадбирларини кўриш мажбуриятини ўз зиммаларига олдилар.

Маҳсулотлар ва товарларнинг қайта экспорт қилиниши томонларнинг ҳукуматлари томонидан вакил қилинган органларнинг розилиги билангина амалга оширилиши мумкин.

10-МОДДА

Мазкур битимда назарда тутилган мажбуриятларни бажаришда пайдо бўладиган низолар ҳар иккала томоннинг тенг сонли вакилларидан иборат келишув комиссияси ёки жавобгар жойлашган жойдаги ҳакамлик судлари (ҳакамлар) томонидан кўриб чиқилади.

11-МОДДА

Мазкур битим имзолангандан бошлаб кучга киради ва 1992 йил 31 декабргача амал қилади.

Битим ўзбек, румин ва рус тилларида икки нусхада тузилди ва 1991 йилнинг 14 ноябрида Тошкент шаҳрида имзоланди. Барча матнлар айнан бўлиб, уларнинг ҳар бири бир хил кучга эгадир.

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати номидан
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари
К. ҲАҚҚУЛОВ.

Молдова Республикаси ҳукумати номидан
Молдова Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари
А. САНГЕЛИ.

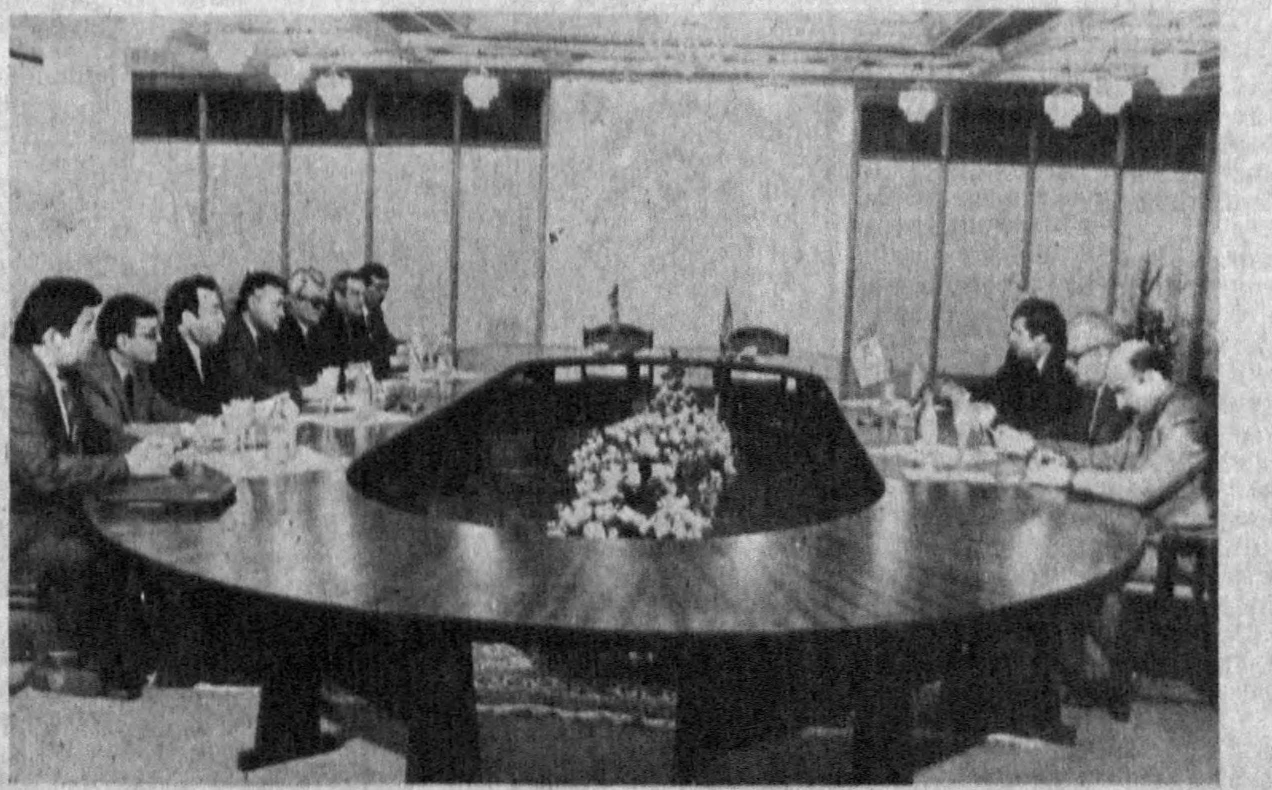

СУРАТДА: битимни имзолаш пайти. В. МИЛЕНЬКИЙ (ЎзТАГ) олган сурат.

● Яқинда Тўрақўрғон районидаги шарқ ширинликлари комбинати қошида маҳсулотни майда қадоқлаш цехи ишга туширилди. Бу ерга Италия ва Америка Қўшма Штатларидан келтирилган ускуналар ўрнатилди.

Эндиликда хорижий ускуналар ёрдамида қуритилган майиз, қовун қоқи, ўрик маҳсулотлари чиройли қутичаларга жойланиб, истеъмолчиларга жўнатилмоқда.

Ҳозир корхонада тайёрланган шарқ ширинликларини Москва, Санкт-Петербург, Киев, Магадан шаҳарлари аҳолисидан ташқари Монголия, Ҳиндистон ва Германия истеъмолчилари ҳам севиб харид қилишяпти.

СУРАТДА: қадоқлаш цехи илғорлари (чапдан) О. Қаҳҳорова, Ф. Сулаймонова ва С. Мадраҳимовалар.

Б. ХОЛМИРЗАЕВ олган сурат.

НУҚТАИ НАЗАР

ҲЕЧ КИМ ДЕМОКРАТ БЎЛИБ ТУҒИЛМАЙДИ

Кўпгина республикаларда демократия жараёни фақат норасмий кучларгагина эмас, шу билан бирга давлат тузилмаларига ҳам таянмоқда. Шундай бўлиши табиийдир, чунки соғлом фикрлаш шуни кўрсатадики, демократик кучлар кенг жабҳа тузмаса ҳеч нарсага эриша олмайди. Ҳамма норасмий ҳаракатлар ҳам демократик тусда эмаслиги ва аксинча, ҳокимиятнинг ҳар бир вакилини демократияга қарши деб ҳисоблаш мумкин эмаслиги тобора равшан бўлиб бормоқда.

Болтиқбўйи республикалари, Украина, РСФСР тажрибаси айни шуни эслатиб турибди. Ўзбекистонда эса «демократлар»нинг айрим вакиллари давлат тузилмалари, Ўзбекистон Халқ демократик партияси билан амалий мулоқот ва ҳамкорликни рад этмоқдалар. Ҳозирги иқтисодий ва ижтимоий тангликдан туб ислоҳотларни ўз вақтида ўтказиш билан чиқиб олиш мумкин. Бундай ислоҳотларни жамиятдаги ҳақиқий сиёсий кучларнинг ҳамкорлик қилиши йўли билан амалга ошириш мумкин. Бу соҳада мухолифлик йўли бизни боши берк кўчага олиб боради.

«Бизникилар» — «Бегоналар» деган большевикларга хос ақидадан қутилмоқ керак. Афсуски, айрим демократларимиз шу касалликка чалиниб, «Ким биз билан бирга бўлмаса — у бизнинг душманимиз» деган қоидага берилиб кетишмоқда. Баъзи сафсатабоз демократларнинг тутаётган сиёсати «ажратиб ташла ва ҳукмронлик қил» деган қоидага асосланган қадимий империячиликка йўл очиб беради. Оддий кишилар демократларни уларнинг номларига қараб эмас, балки кундалик фаолиятига, иш натижаларига қараб аниқлашни хоҳлайдилар. Ўзларини демократлар, деб атаётган норасмий ҳаракат қатнашчиларининг бир қисми баъзан намойишкорона равишда ҳокимиятнинг расмий вакилларини бармоқ учида кўрсатиб, улардан ўзларини четга олишмоқда, қулай ҳолларда уларга ўтмишдаги хатоларини эслатиб қўйишга уринмоқдалар. Хўш, нега шундай бўлмоқда? Ахир, Ельцин, Кравчук ва бошқалар ҳам собиқ партиявий амалдорлар-ку. Россия, Украина демократлари сафсатабозлик билан уларнинг ташаббусларини рад этганларида эди, бу демократияга наф келтирармиди?

Ўзбекистонда ҳам давлат тузилмаси ходимлари орасида, ХДП аъзолари орасида демократик ўзгартишлар, илғор ислоҳотлар тарафдорлари кўплигига ишончим комил. Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлиги комитети ва бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимлари орасида ҳам бундай кишилар кўп Уларнинг аксарият кўпчилиги мустақил, демократик Ўзбекистон тарафдоридир. Айни пайтда уларнинг орасида эски ақидалар таъсирида қолиб кетган шахслар ҳам борлигини айтиб ўтиш керак.

Иш шунга бориб етдики, демократлар худди ўнглаб бўлмайдиган консерваторлар каби собиқ партия ходимларини, кекса ижодий ходимларни улар ўз эътиқодларини демократик эътиқодларга ўзгартираётганликлари учун танқид қилиб, уларни жуда ноқулай аҳволга солиб қўйишмоқда. Бу бемаъниликку, ахир! Агар консерваторлар ўз нуқтаи назарларини ўзгартириб, аста-секин демократларга ёки ҳеч бўлмаса либералларга айлана бошласа, — бунинг учун уларни ҳақорат қилмаслик, камситмаслик, балки бу ниятларини қўллаб-қувватлаш ва табриклаш керак. Агар улар яхшиланиш сари ўзгаришаётган экан, бунинг нимаси ёмон?

Қадимги Римда «Душман чекинса, унинг учун олтин кўприк қуриб бер» деган нақл бор. Баъзи демократлар онгли ёки онгсиз равишда консерваторларнинг чекиниш йўлини тўсиб қўйиб, уларни боши берк кўчага тўпламоқчи бўляпти. Қувлаб бурчакка келтирилган мушук шерга айланиб кетади. Ўзбекистонда консерваторлар ҳали анча кучли. Қисқасини айтганда, демократия бирор ҳаракат ёки партиянинг монополияси бўла олмайди. Айрим «демократлар» ҳокимият тепасида турган кишиларга соддадиллик билан бошларига «қиёмат куни»ни солишни ваъда қилмоқдалар. Бундай иборалардан сўнг мулоқот тўғрисида гап бўлиши мумкинми? Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда барча партияларнинг дурустгина, ҳатто жуда яхши дастурлари бор. Бироқ халқ эртага эмас, бугуннинг ўзидаёқ аниқ ҳаракат қилишни ва бу ҳаракатларнинг натижасини кутяпти. Башарти сиёсий кучлар муросасиз олишувларга берилиб кетса, халқ улардан юз ўгиради.

Ўзбекистонда, афсуски, демократиянинг ўзи камроқ. Демократик партиялар кўпайган бўлса ҳам (ҳозир иккита ёки учта демократик партия бор), демократик муҳит унча сезилмаяпти. Собиқ бутун Иттифоқда бўлгани каби сиёсий маданият етишмаяпти. Бунда фақат аппарат айбдор эмас. Бу кўплаб йиллар давомида амалга оширилган империя сиёсатининг, ўзбек зиёлилари, қадимий маданият қатағон қилинганлигининг, бузилган сиёсий тафаккурнинг натижасидир. Демократия билан маданиятсизлик ўртасида ҳеч қандай муштарак жиҳат йўқ. Бу қийинчиликлар ва нуқсонлар ҳамма республикаларда ҳам бор.

Ҳатто Россияда ҳам ҳозирги вақтда демократик ҳокимият мавжудлиги тўғрисида муайян даражада шартли равишда гапириш мумкин. У ерда ҳали ўзлари демократик жамиятни барпо этишга улгурмай, бизга демократияни ўргата бошлашди. Илгари «социализмни» шундай ўргатишган эди. Ҳозир бир қанча марказий нашрларда шарқона фамилияли муаллифлар (Ўзбекистонда уларни танишмайди) демократия деган жозибали сўздан фойдаланиб, Ўзбекистонда демократия тақдири тўғрисида жон куйдиришаяпти. Ўзбекистон фуқаролари умумий мулоҳазалар, шиорларга муҳтож эмаслигини улар билишармикан? Улар нима учундир ўзбекларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш, она тилида иш юритиш ҳуқуқи ҳақида, улкан миллий бойликлар талон-торож этилгани ҳақида ёзишмаяпти. Буларнинг ҳаммаси «марказ»га сажда қилиш касалидир, бу эски касал. Кўп йиллар давомида вужудга келган одатлардан ва сийқаликлардан қутилиш қийин. Ўнлаб йиллар давомида оммавий ахборот воситалари ёрдамида одамларнинг миясига бўлмағур гапларни қуйиб келишди, натижада: марказда ҳамма нарса жойида, ҳамма жойда тартиб ва адолат, қонунийлик бор, Ўзбекистонда эса ҳамма жойда тартибсизлик, бошбошдоқлик, қонунбузарлик деган сийқа гаплар вужудга келди. Шу сийқа фикрлар ёрдамида республикага «ҳуқуқ-тартибот посбонлари десантини» ташлаш «заруриятини» асослашди. Лекин бунда бир нарсани унутиб қўйишди: Ўзбекистонда мавжуд бўлган камчиликлар Москва сиёсатининг бевосита оқибати эди. Чунки давлат ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари тўғридан-тўғри марказга бўйсунар эди! Биз ажралиб қолган алоҳида бир давлатда яшамаётган эдик. Соддароқ қилиб айтганда, бизда тизимнинг ўзи битта эди. Айни шу сабабли Ўзбекистондаги тоталитар диктатура қурбонлари Москвага бориб ҳеч қачон адолатга эриша олмаганлар. Халқда балиқ бошидан сасийди, деган нақл бор. Ўша порахўрлик ва қонунсизлик ҳамма жойга нисбатан ҳам кўпроқ Москвада авж олган, чуқур илдиз отган эди. Шу сабабли республикамиз фуқаролари, жумладан рус тилида сўзлашувчи аҳоли республикаларимиз ўртасида ўтиб бўлмас чегара йўқлигига қарамай Иттифоқнинг «осойишта» марказий минтақаларига қўчиб кетишмади, «Шарқ блоки» мамлакатларидан мисли кўрилмаган қўчиш у вақтда бошланмаган эди.

Бу ҳақда ҳеч қаерда очиғини ёзишмаган бўлса ҳам, одамлар қалблари билан ҳис этишарди. «Ҳуқуқ-тартиботни экспорт қилиш» тажрибаси яхши чиқмади. Табиийки, бу тадбир Ўзбекистон фуқароси қадр-қимматини таҳқир этар эди. Бунга жавобан халқнинг кенг табақалари, ижодкор ва демократик кучлар кескин оёққа турди.

Ҳозир эса республикамизга демократияни, марказ қанча хоҳласа худди шунча миқдорда жўнатишга уринишмоқда. Эҳтимол бу гал яхши ният билан шундай қилишаётгандир. Лекин республика фуқаролари ҳатто «яхши ният» билан ҳам навбатдаги тажрибани ўтказишларига йўл қўймайдилар.

Шу сабабли мен Ўзбекистонда Яковлев билан Шеварднадзенинг демократик ислоҳотлар ҳаракати филиали очилишини ижобий баҳолай олмайман. Республика халқи ҳам бундай «совға»ни қабул қилмайди. Ўзбекистон демократияси Ўзбекистон заминида вужудга келиши лозим. У катта қийинчиликлар билан бўлса ҳам вужудга келмоқда, хатолар ва муваффақиятлар орқали ўтиб, аста-секин ривожланмоқда. Ана шу табиий жараённи сунъий равишда тезлаштиришга ёки секинлаштиришга уринмаслик керак. Кўп партиялиликнинг вужудга келиши, давлат тузилмаларини партиясизлантириш шу демократиянинг самараларидир. Маълумки, ХДП ўзини парламент тусидаги партия деб эълон қилди. Бу ҳам Ўзбекистон шароитида олға томон қўйилган бир қадамдир. ХДП шу гапларини амалда тасдиқлай олармикан?

Демократия ва сиёсий маданиятни бирданига барпо этиб бўлмайди. Буларнинг ҳаммасига кундалик мулоқот орқали, синовлар ва хатолар йўли билан эришилади. Ишончим комилки, Ўзбекистондаги ҳаракатлар ва партиялар бир-бирларига қарши кураш олиб бориш учун эмас, балки Ўзбекистон Республикасининг бутун халқи манфаатдор бўлган энг муҳим муаммоларни ҳамкорлик қилиб ҳал этиш учун тузилганлигини англайди. Собиқ коммунистлар ва консерваторлар демократик муқаддас орзу-умидларга юз ўгирган эканлар, бунинг учун уларга таъна қилмаслик керак. Одамлар демократ бўлиб туғилмайди, балки демократ бўлиб етишади.

Фарруҳ ТЎЛАГАНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Фалсафа ва ҳуқуқ илмгоҳи илмий даража толиби.

● *ЎЙЛАНГ, МУЛОҲАЗА ҚИЛИНГ*

МЕДАЛЛАР ЁМҒИРИ

Азиз муштарий! Ушбу мақолада муаллифлар ўрта умумтаълим мактаблари ва ўрта махсус ўқув юртларини олтин, кумуш медаллар-у имтиёзли дипломлар билан тугатаётган ёшларимиз, бундай соврин даъвогарлари учун мактабни битириш ва олийгоҳларга кириш имтиҳонларини ташкил қилиш жараёни, уларга берилаётган имтиёзлар, медаль ва «қизил» диплом соҳаси ташкилотчи мутасаддиларининг савияси, бу борадаги ютуқларни мустаҳкамлаш ва камчиликлардан қутулиш йўллари ҳақида ўз мулоҳазаларини баҳоли қудрат баён этадилар. Сиз нима дейсиз?

ЖАҲОНДА иттифоқ ва жумҳуриятимиз ҳаётида юз бераётган иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий жабҳалардаги туб ўзгаришлар жараёнида халқ таълимининг алоҳида ўрни, вазифалари бор. Биз эътиборингизни жумҳуриятимиздаги йил сайин, тобора, шиддат билан ортиб бораётган медаль совриндорлари ва унинг атрофида юзага чиқаётган баъзи мулоҳазаларга тортмоқчимиз.

1986 йили ўрта умумтаълим мактабларини медаль билан 4286 ўқувчи, беш йилдан сўнг 1990 йилда — 9992 та, 1991 йилга келиб (бир йилдан сўнг) эса—11383 ўқувчи (1986 йилдагидан салкам уч баробар ортиқ) тугаллаганлиги қувонарли, албатта. Агар ўрта махсус ҳамда ҳунар-техника билим юртларини имтиёзли дипломларга битираётган ёшларни ҳам қўшадиган бўлсак, бу рақам бир йилда 12 мингдан ортиб кетади!

Бу яхши. Фақат медаль эгаларининг билими сифатини жиддий таҳлил қилиб кўрайлик. 1990 йили Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ихтиёридаги олий ўқув юртларига кириш истагини билдирган 9093 медаль ва имтиёзли диплом соҳибидан 1529 таси (30 фоизи) имтиҳонларда «икки» баҳо олибди, улардан ҳаммаси бўлиб 5378 (59,1 фоизи) кишигина ўқишга кирибди, холос.

Халқ таълими вазирлиги тасарруфидаги педагогика олий ўқув юртларидаги аҳвол эса бундан ҳам ачинарли ва ажабланарли. Мазкур вазирлик барча олий ўқув юртлари учун умумий ҳисобланган — медаль ва имтиёзли диплом нишондорлари учун белгиланган ягона кириш имтиҳонини ҳам 1990 йилдан бекор қилган.

Уни суҳбат ўтказиш билан алмаштирди. Бунга касбкорлик юзасидан ўтказиладиган мулоқот кўпроқ самара бериши, медаллиларни ўқитувчилик касбига «қизиқтириш», «тортиш» кераклиги «асос» қилиб кўрсатилди. Афсуски, Сирдарё, Тошкент давлат педагогика олийгоҳларининг бир қатор куллиётларида суҳбат орқали имтиҳонсиз қабул қилинган медаллиларнинг 20 — 40 фоизи биринчи сессиянинг жорий имтиҳонларидаёқ қониқарсиз баҳо олганликлари ёки дарсларни вақтида ўзлаштира олмаганликлари сабабли умуман имтиҳонларга қўйилмадилар.

Бу ҳол халқ таълими мутасаддиларини жиддий ўйлашга мажбур қилди, албатта.

Биринчидан, медалга даъвогарлар сони бирданига 50 фоизга ортди, улардан 20—25 фоизи марказлаштирилган район (шаҳар) комиссияси имтиҳонларига турли сабаблар билан қатнаша олмаган бўлсалар, тўртдан бири эса, билими юзасидан бўлган ўз даъвосини тасдиқлай олмади. Шунга қарамасдан, нишондорлар сони ўтган йилдагига нисбатан бирданига 1391 кишига кўпайиб кетди! Битириш имтиҳонларини марказлаштирилган комиссия томонидан олиниши адолатлилик, ҳалоллик, холисликни таъминлаш нуқтаи назаридан, тажриба сифатида жорий қилинган. Аммо бу ўринда кўпроқ қишлоқ мактаблари нисбатан оддий, содда ўқувчиларнинг район (шаҳар) мактабига бориб имтиҳон топширишдан иккиланиши, чўчиши, тортинишини ҳам ҳисобга олиш керак эди. Қолаверса, аввалги йилларда ҳам медалга даъвогарларнинг ёзма ишларини район (шаҳар) комиссиялари қайта текшириб чиқар эдилар-ку. Энди бўлса, бу масалага «янгича ёндашиш» натижасида имтиҳон даъвогарнинг ўз синфи, мактабидан ташқарида уни бир неча йил ўқитган предмет ўқитувчилари томонидан, ўқувчи учун одатланганидан ташқари ноқулай шароитда ўтказиш таклиф қилинаётир. Бунинг устига, ўқувчи билимига бериладиган баҳо ҳар доим нисбий бўлиб, у айни шу синф ўқувчилари билим даражасига нисбатан белгиланади. Шунинг учун ҳам ҳар бир синфнинг ўз аълочилари, яхши ва ўртаҳол ўзлаштирувчи ўқувчилари бўлади. Изланувчан, ижодкор, новатор ўқитувчининг кучли синфида «яхши»га ўзлаштирувчи ўқувчи кучсизроқ синфда аълочига айланиши ёки бу синф аълочиси кучлироқ синфга борса ўртаҳол ўзлаштирувчига айланиб қолиши мумкин.

Иккинчидан, ҳар бир муаллимнинг ўз педагогик фаолиятдан келиб чиқувчи ўзига хос ўқитиш услублари шаклланади. У баъзан марказлаштирилган имтиҳон олувчилар учун одатдан ташқари, эътибор берилмаган ҳатто, бегона ҳам бўлиши мумкин. Масалан, бир мисол ёки масалани тўғри ечишнинг бир неча усуллари мавжуд бўлиб, кўпчилик риёзиёт ўқитувчилари асосан унинг бир-икки йўлидангина фойдаланадилар, шу масалани бошқа, ҳали одат тусига кирмаган ечим йўлидан фойдаланган ва ўқувчиларга айнан шу йўлни ўргатган ўқитувчининг новаторлиги бошқа ҳамкасблари томонидан етарли баҳоланмаган, аксарият ҳолларда эса токи ўша предмет ўқитувчиси келиб мазкур иш янги усулда ечилганини исботламагунича уни хато деб ҳисоблаб юборилган вақтлар ҳам учраб туради.

Учинчидан, Халқ таълими вазирлигининг янги йўриқномасида ўз аксини топган 1991 йилда ўрта умумтаълим мактабларини медалга тугатган абитуриентларни нафақат имтиҳонсиз (1990 йилда жорий этилган эди), энди суҳбатсиз ҳам (75 фоизгача) тўғридан-тўғри педагогика олий ўқув юртларига қабул қилавериш кераклиги тўғрисидаги кўрсатмаси медаль соҳиблари билимининг сифати, уларга қўйиладиган талаблар, медаль ва медаллилари устида бўладиган институтдаги барча «ҳаракату шов-шув»ларни ўрта мактабларга, асосан марказлаштирилган тарздаги ёзма имтиҳонлар олинаётган жойларга кўчирди, турли йўллар билан медаль олиш учун тўғри-нотўғри хатти-ҳаракатлар авж олиб кетди.

1990—1991 ўқув йилида ўрта мактабларни битириб чиққан 285 минг кишининг ҳар 25 нафаридан бирига медаль берилди. Тошкент, Андижон, Наманган каби вилоятларда бўлса, ҳар 15 битирувчининг бири нишондор бўлди — медаллар ёмғири бошланди.

Тўртинчидан, ўз билимига ишонмаган «медаллилар» оқими на имтиҳон ва на суҳбат бўлганлиги учун ўзларини педагогика олийгоҳларига урдилар. Бу эса 1991 йилда педагогика олий ўқув юртлари абитуриентлари орасида медаль соҳибларининг 1990 йилга нисбатан 3126 тадан 6944 тага (230 фоизга) кескин ортиб кетишига сабаб бўлди. Айрим кишилар: «Хўш, бунинг нимаси ёмон?» — дейиши мумкин. Балки яхшидир. Аммо озгина бўлса ҳам ўқитувчилик касбидан, унинг заҳматли меҳнатидан хабардор бўлган кишиларнинг фикри мутлақо бошқача. Чунки ҳар бир медаллидан, масалани еча олмай қолган ўртоғига «ма, кўчириб ол», деб дафтарини ирғитиб юборадиган такаббур аълочидан ўқитувчи чиқавермайди.

Ўқитувчи — тарбиячи қийналиб қолган ўртоғига эринмай, керак бўлса уйига бориб ҳам, жон-жон деб ўргатадиган, аълочи бўлмаса ҳамки яхши ўқийдиган ўқувчидан чиқади. Биз ана шундай ўқувчиларни қуйи синфлардан эъзозлаб, авайлаб тарбиялашимиз керак. Чунки худди шулардан эртанги мактабнинг ўқитувчиси етишиб чиқиши мумкин.

Бешинчидан, юқоридаги сабабларга кўра, 1991 йилда педагогика институтларига ҳужжат топширган 6944 медаль соҳибининг орасида қанчаси ёшлигидан муҳандислик, шифокорлик, наққошлик, меъморчилик, ҳуқуқшунослик, молия ходими ва бошқа касбкорликни орзу қилганлар. Балки, бу билан биз жумҳуриятимиз халқ хўжалигини муносиб мутахассислар билан тўғри таъминлашга, кадрлар мутаносиблигига путур етказгандирмиз? Агар бу йилги қабул сифатини ҳеч бўлмаса медаллилар бўйича таҳлил қиладиган бўлсак, бу саволга қисман жавоб ҳам топилади. Масалан, жумҳурият тиббиёт олий ўқув юртларига қабул қилинган медаль ва ўрта махсус ўқув юрти имтиёзли дипломи эгаларининг бу йилги сони 1989 йилга нисбатан 10,6 фоизга (Андижон давлат тиббиёт институтида икки баробар, Тошкент доришунослик олий ўқув юртида 20 фоизга) камайган. Тошкент иқтисодиёт дорилфунунига 1990 йилда 625 медалли ҳужжат топширган бўлса, 1991 йилда (молия институти билан қўшиб ҳисоблаганда) уларнинг сони 215 тага тушиб қолган. Тошкент автомобиль йўллари институтига ҳам бу йил ўтган йилга нисбатан 50 фоиз кам медаль соҳиблари қабул қилинди.

Олий ва ўрта махсус таълим, Соғлиқни сақлаш, Маданият, Қишлоқ хўжалиги вазирликлари (халқ таълимидан ташқари) тасарруфидаги олий ўқув юртларига ҳужжат топширган 8016 нишондорнинг 2570 нафари (32 фоиз) кириш имтиҳонларидан «икки» баҳо олди, 1500 киши (18,2 фоизигина) «5» олди. Қолган 80 фоизи (Фарғона политехника ва Тошкент 1-тиббиёт олийгоҳларида 91, Самарқанд тиббиёт институтида 96 фоиз) медаль ёки имтиёзли дипломини тасдиқлай олмади!

Биз бу ерда Халқ таълими вазирлигига қарашли олий ўқув юртларига ҳужжат топширган медаллилар аҳволига алоҳида тўхталмоқчимиз. 1991 йилги қабулда қатнашган 6944 медаль ва имтиёзли диплом соҳибидан 3509 киши (50,4 фоиз) имтиҳонсиз қабул қилинган бўлса, қолган имтиҳон топшириши лозим бўлган 3466 кишидан фақат 103 нафаригина яъни 3,4 фоизи биринчи имтиҳондан аъло баҳо олиб, ўз медалини тасдиқлай олди, холос.

Агар бу йил суҳбат билан қабул қилинган ўша 3509 талабадан имтиҳон олинса, уларнинг аҳволи ҳам бундан яхши бўлмаса керак. Фикримизча, юқоридаги рақамларнинг ўзиёқ педагогика олий ўқув юртларига (дорилмуаллиминларга) иттифоқ умумий қабул қоидаларидаги ягона имтиҳоннинг ҳам бекор қилинганлиги, 1991 йилдан бошлаб эса суҳбат ўтказиш ҳам йўқ бўлганлиги, мактабларда ҳар қандай йўл билан бўлса ҳам медалга эришиш ва бир амаллаб, педагогика олий ўқув юртига илиниб олиш айрим ота-оналар, ўқувчиларнинг бирдан-бир ниятига айланиб бораётганлигини тушуниш қийин бўлмаса керак. Халқ таълими вазирлиги мутасаддилари, унинг янги раҳбарияти медаллар ёмғирини бошлаб келаётган маорифимиз осмонидаги қора булутни тарқатиш чорасини кўрадилар, деган умиддамиз. Балки, умум қабул қоидаларига қайтиш (медаллилар учун ягона имтиҳонни тиклаш, пединститутларга кирувчилар учун эса қўшимча суҳбат ўтказиш ёки медаллилар учун белгиланган имтиёзни бутунлай бекор қилиш (Грузиядаги сингари) керакдир. Чунки талабаликка даъвогарликнинг медали ҳақиқий бўлса у моҳир спортчи янглиғ ўз имкониятини, билимини истаган савиядаги мусобақада (имтиҳонда) ҳам чўчимай, ёруғ юз билан бемалол тасдиқлаши мумкин-ку!

ХАЛҚ таълими вазирлиги ўтган йилдан бошлаб «Ишонч ўқитувчиси» деган фахрий ном таъсис этдики, бу номга сазовор бўлган ўқитувчининг ўрта мактабни битирувчилар етуклик аттестатларига қўйган баҳолари педагогика олий ўқув юртига кириш имтиҳони баҳолари сифатида қабул қилинадиган бўлди ва уларнинг рўйхати олийгоҳ қабул комиссияларига юборилди. Ҳаммаси бўлиб шундай шарафли, фахрли номга эга бўлган ўқитувчиларнинг сони кейинги икки йил ичида жумҳуриятимизда 12 кишига етди. Бу ҳар ҳолда ўқитувчиларни маънавий рағбатлантиради, шу даражага эришиш учун интилиш туғдиради. Аммо жумҳуриятимизда юқори синфларда дарс ўтадиган 120 мингга яқин ўқитувчи бор. Демак, шу кунгача ҳар 10 мингдан бир ўқитувчи бахтиёр қилинган! Ёки қолганлари ишончсиз ўқитувчиларми? Ахир, давлат уларнинг ҳаммасига ишонч билдириб олий педагогик маълумот ҳақидаги дипломни бериб қўйган-ку. Балки, жуда ҳам зарурат бўлса, бу фахрий унвонни минглаб меҳнаткаш, заҳматкаш фидойи ўқитувчининг иззат-нафсига тегмайдиган қилиб «Ишонч ўқитувчиси» деб эмас, бошқачароқ сўз билан номлаш керакдир?

Бир неча йил илгари Тошкент политехника институтига ўқишга кирган Тошкент шаҳри ўрта мактабларини битирган ёшларнинг аттестатдаги ва ўша фандан кириш имтиҳонда олган баҳолари ҳамда аттестатдаги баҳоларининг журналдаги баҳолар билан солиштиришимизда (очиғини айтганда, бундай мураккаб ишни шу вақтгача вазирликларнинг биронта инспекцияси ҳам қилиб кўрмаган) аттестатларга қўйилган 14 фоизга яқин баҳолар сохта (журналлардаги юқори) эканлиги аниқланган эди. Бундай ишга қўл урган товламачилар эса «кимдир вақти келиб аттестат билан журнал баҳосини таққослаб кўради», деб ўйлаб ҳам кўрмаганлар. Оқибат, ҳаммаси бўлиб саккиз мактаб директори ва уларнинг ўқув ишлари бўйича муовинлари ўз вазифаларидан озод қилинган эдилар, холос. Ҳозир бундай ҳол йўқ, деб қайси маориф ходими айта олади.

Биз ҳақиқатдан ҳам мустақил республикамиз, келажагимиз бўлган фарзандларимиз тақдири, қолаверса, миллатимиз, уларнинг бахти ва фаровонлигини ўйлайдиган бўлсак, мактабни том маънода қайта қуришимиз, ҳаётга яқинлаштиришимиз керак. Ҳозирчи? Ҳозир ёшлар ўрта мактабни битирдими тамом, мактабнинг улар билан мутлақо иши бўлмай қолади: Умуман, олганда ҳаёт билан мактабнинг узвий алоқаси йўқ даражада, ёшларимиз ҳаётнинг ҳозирги мураккаб, серташвиш чорраҳаларида на сиёсий, на иқтисодий, на тарбиявий-ахлоқий ва на маданий етукликка тўла эга бўлганликларидан қоқилиб, эсанкираб қолаётирлар. Жумҳуриятимиз ҳукумати, Президентимизнинг мактаб фаолиятини такомиллаштириш, ўқитувчиларга ғамхўрлик борасидаги қатор тадбирлар кўзлаган олий мақсад — келажагимиз бўлган болаларимиз таълим-тарбия савиясини ошириш, фарзандларимиз ва уларнинг тарбиячилари-ўқитувчиларимиз саломатлигини мустаҳкамлашдек кўзланган эзгу мақсад йўлидаги тўлиқ самарасини бераётгани йўқ. Чунки ҳар бир мактабда бепул нонуштани ташкил қилиш моддий базаси ожиз бўлганлигидан аксарият мактабларда ўқувчилар сифатсиз, сут маҳсулотларисиз, эскича «нон-чой» қабилида, хўжа кўрсинга, кўпинча ўз синф парталарида ўтириб «нонушта» қилмоқдалар. Бунинг устига болалар нонини «туя қилиш» ҳоллари ҳам авж олмоқда.

Ҳа, муаммолар ҳали кўп. Қанчадан-қанча биз тилга олиб улгурмаган нуқсонлар ҳам мавжуд! Булар энди кўзга ташланяптими? Бу ҳақда соҳа жонкуярлари бир қанча фикрларни баён қилганлар, айримлари ҳаётги ҳам татбиқ қилинган. Биз ҳам, айниқса сўнгги уч-тўрт йил давомида юқорида келтирилган мулоҳазаларни бир эмас бир неча бор вазирлик ҳайъати мажлисларида, ойнаижаҳон ва жумҳурият радиоси орқали ўтказилган қатор давра суҳбатларида, ўқитувчилар анжуманларида, матбуот саҳифаларидаги чиқишларимизда ўртага ташлаганмиз.

Изланувчан, ҳалол ва софдил, самимий, аммо талабчан, ўз касбининг фидойиси бўлган минглаб муаллимларимиз, халқ таълими заҳматкашларининг борлигидан фахрланамиз. Шу билан бирга сизлардан, юқоридаги муаммолар юзасидан ўз адолатли мулоҳазаларингизни кутамиз.

И. ТУРСУНОВ,
педагогика фанлари номзоди.

Ҳ. УЗОҚОВ,
филология фанлари номзоди.

Арнасой районидаги Рокоссовский номли давлат хўжалиги 6-бўлими пахтакорлари 340 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан ҳосил олишди. Айни кунларда келгуси йил ҳосилига пухта ҳозирлик кўрилмоқда. Шу дамларда 6 та ҳайдов трактори юксак унум билан ишлаётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Механик Б. Холбоев. Звено бошлиғи Д. Қўшбоқов, механизатор А. Қўнишов, бўлим бошлиғи Ж. Галаев, механизатор Т. Қўзиев. 2. Далаларда шудгор қизғин.

А. ТЎРАЕВ олган суратлар.

Халқ иродаси

РЎЗНОМАГА МАКТУБЛАР

● «Ўзбекистон овози»га ўн ой мобайнида 11 мингдан зиёд хат-хабар, шикоятлар келди. Шуларнинг 5 мингдан зиёди рўзнома саҳифасида эълон қилинди.

● Кейинги пайтда газетамизда эълон қилинган мақолаларга билдирилаётган фикр-мулоҳазалар кўпайди. Бундай хатлар 700 дан кўпроқини ташкил этади.

● Тегишли ташкилотларга текшириб, ҳал қилиш учун юборилган бир ярим мингдан зиёд шикоятнинг кўпчилик қисмига масала ижобий ҳал этилганлиги ҳақида жавоблар олинди. Лекин айрим мутасадди ўртоқлар муддати ўтганлигига қарамай меҳнаткашларнинг ҳақли талабларини қондиришга шошилмаётирлар.

● Қашқадарё вилояти ва Қамаши район ижроия қўмиталари Э. Жумаев, Р. Менгиров, Ш. Ҳожиев, М. Турсунов, М. Тўхтаевларнинг шикоятларига бир неча ой ўтганлигига қарамай ҳануз жавоб бермаган.

● Жиззах вилояти ижроия қўмитаси Ж. Худоёровнинг, Зомин район ижроия қўмитаси А. Муҳиддиновнинг Зарбдор район ижроия қўмитаси Х. Зокированинг шикоятига жавоб бермаган.

● Сирдарё район ижроия қўмитаси В. Назаровнинг, Ворошилов район ижроия қўмитаси Т. Ҳотамовнинг хатларини инобатсиз қолдирди.

● Андижон вилояти ижроия қўмитасига М. Мансуров ва М. Қаҳҳороваларнинг, Марҳамат район ижроия қўмитасига Маратжонованинг, Олтинкўл район ижроия қўмитасига Г. Восиловнинг мактубини юбориб ҳануз жавоб олмадик.

● Муҳарририятдан юборилган хатларга шунчалик бефарқлик билан қараётган ўртоқлар меҳнаткашларнинг бевосита мурожаат ва шикоятларига ҳар доим ҳам зийраклик билан муносабатда бўляптилар, деб бўлмайди.

● Агар шикоят ва аризалар жойида оқилона ҳал этилса, одамлар юқори ташкилотларга қайта-қайта мактуб йўллаб сарсон бўлишмасди.

● *Муштарий илҳоми*

ЎГИТ

Агарда сен бўлсанг ҳақиқий инсон —
Халқингга келтиргин холис бахт, эҳсон!
Донолар фикридир имон-эътиқод,
Сен ундан баҳраманд бўлгин умрбод.
Ташлама ўзингни молу дунёга,
Доимо ташна бўл нурга, зиёга!
Қалбингда бор бўлса юксак фазилат,
Ишингда, феълингда бўлмас ҳеч иллат.
Инсон қадри билан гўзалдир ҳаёт,
Инсоний меҳрни одат қил, одат.
Боболар ҳадисин кўнглингга жо қил,
Уларни ҳаётда қўллаш йўлин бил.
Ватан ва халқингга жон фидо қилгин,
Инсоний бурчингни чин адо қилгин!
Доимо бир бўлсин қалб, идрок ва тил,
Сенга шу ўгитни назм этди Одил.

Одил МУРОДОВ,
Қарши.

Бахмал районидаги «Гулбулоқ» давлат хўжалигида 80 гектар майдонда картошкадан мўл ҳосил етиштирилди. Хўжалик аъзолари давлатга 840 тонна маҳсулот етказиб беришни мўлжаллашган. Айни кунларда ҳосилни йиғиштириб олиш ниҳоясига етяпти.

СУРАТДА: ижарачилардан Мамлакат Норбоева билан Малоҳат Бойхўрозова.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

Муштарий: хабар беради...

ГЎШТ КОМБИНАТИ ҚУРИЛМОҚДА

Сурхон дарёси ёқасида Денов гўшт комбинати қурилиши бошланди. Бу йирик иншоотнинг лойиҳа-смета қиймати 7,5 миллион сўм бўлиб, уни 280-механизациялашган кўчма колонна қурувчилари бунёд этмоқдалар. Комбинат ишга туширилгач, бир кеча-кундузда 50 тонна гўшт ва 1,5 тонна колбаса ишлаб чиқариш қувватига эга бўлади.

БОСМАХОНА ИЖАРАГА ОЛИНДИ

Денов районлараро босмахонасини жамоа аъзолари ижарага олиб меҳнат қилишаётир. Бу ўзининг афзаллигини кўрсатмоқда. Олдинги йиллар ҳар бир ишчининг ўртача ойлик маоши 170-180 сўмни ташкил этган бўлса, энди 378 сўмни ташкил этмоқда. Бундан ташқари босмахона меҳнатчиларига 100 сўмлик қилган ҳар ишига яна 50 фоиз қўшимча пул тўланаётир. Ишчиларга бепул тушлик уюштирилган. Шунинг учун ҳам корхонада ойлик режалар доимо ошириб уддаланмоқда.

Х. РАИМОВ.

...мулоҳаза билдиради

ТЕЖАМКОРЛИК ДАРКОР

Республикамиз мустақилликка эришди. Демак, энди ҳамма жойда тежамкорликни кучайтириб моддий ресурслардан оқилона фойдаланиш даркор. Лекин бу борада ҳали анчагина юмушлар бор. Масалан, Олмалиқда рўзғор кимёси заводи бор. Унинг ишлаб чиқарган маҳсулотлари — шампунь, кир ювиш воситалари, крем ва лосьонларнинг бўшаган идишлари ҳаммаёқда сочилиб ётади. Корхона директори Зиновий Оникнинг айтишича, бошқа мамлакатларда ҳеч бир нарсани бекорга ётгани қўйишмайди, улар ўша биз ташлаб юборадиган турли идишларни қайта-қайта ишлатаверадилар

Жумҳуриятимизда Фанлар академияси бор, унинг институтларидан бирида бўшаган пластмасса идишларни эритиб, ундан қайта фойдаланиш чоралари кўрилса қандай бўларкин! Рўзномага ёзишимдан мақсад шу борадаги ишни сипжитишга туртки бўлармикин, деган умиддир.

Ф. ПАРДАЕВ.

...танқид қилади

МУОМАЛАНИ ЯХШИ ҚИЛИНГ

Мен 30 июнь куни эрта билан 169-маршрут бўйича қатнайдиган автобусга чиқдим ва ҳайдовчига йўл ҳақи учун 25 тийин бердим. У яна 5 тийин берасан, деб туриб олди. Ваҳолонки, «Универсам» бекатидан «Шўробозор» бекатигача боришим лозим эди. Мен ҳайдовчидан тарифни кўрсатинг, десам у: «вазиргача арз қилишинг мумкин!. Бермайман, агар сенлардан қўрқсам шофёр бўлиб ишлармидим», деб яна ҳар хил сўзлар билан ҳақоратлади.

Ҳайдовчи фамилиясини айтмади. Машина номери 63-10 ГНН, 3-автохўжаликка қарашли экан.

Наҳотки халққа хизмат қилувчи одамлар қоидага кўра йўл ҳақи жадвалини илиб қўйиб, уларга ширин муомала билан жавоб бериш ўрнига шунчалик қўпол бўлса!

Бунга автохўжалик раҳбарлари нима деркин!

А. СУЛТОНОВ,
Тошкент шаҳри.

...ТУШОВИ ҚИММАТ

Биз 1990 йилнинг октябрь ойларида Куйбишев районининг маиший хизмат бўлимига кир ювиш машинаси ва музлатгичимизни тузатиб бериш учун мурожаат қилган эдик. Уларнинг Қобилжон деган устаси келиб биздан музлатгич билан кир ювиш машинамизни олиб кетди. Орадан икки ҳафта вақт ўтгандан сўнг музлатгични олиб келиб беришди.

Қобилжон биздан 100 сўм пул олди. Орадан бир кун вақт ўтди, музлатгич яна ишламади. Биз яна Қобилжонни таклиф қилдик. У музлатгични олиб кетиб яна бир кундан сўнг бошқа мотор қўйиб келдим, деди. Хуллас, Қобилжон музлатгични уч-тўрт марта олиб кетиб юрди. Орадан яна уч-тўрт ой ўтгандан сўнг музлатгич ишламай қолди, биз уни яна чақиртирдик. У келиб яна моторини алмаштириш керак деди. Бу сафар эса биз уларга яна 125 сўм пул тўлашимиз керак экан. Биз нима учун десак: «Бозор иқтисодига ўтганимиз учун нарх ошиб кетди», дейишди. Кир ювиш машинасини олиб кетишганига яқинда бир йил бўлади. Мен ҳамон кутмоқдаман. Улар машинани мотори куйган, деб мендан 45 сўм пул олишди. Лекин машина ҳали ҳам уйга келмади. Мен улардан сўрасам машинангиз турибди, йўқолмайди, унга бизларда ҳозир қўядиган эҳтиёт қисм йўқ, дейишди.

Яқинда музлатгичимни тузатиб, яъни янги мотор қўйиб яна 350 сўм пулимни олишди. Ваҳолонки, музлатгични ўзини 245 сўмга олган эдим. Бир йил ичида тузаттириш—яъни фақат моторини алмаштиришга 450 сўм тўладим. Эшагидан тушови қиммат, деб шуни айтсалар керакда...

М. РИЗАМАТОВА,
Тошкент шаҳри.

● *«Ўзбекистон овози» нажот хизмати*

ЖАРИМА СОЛИНДИ

«Етмишинчи йилларда биз истиқомат қилаётган Ёрқишлоқда кўплаб чинорлар экилган эди. Уларнинг бир қисми қишлоқ кенгаши атрофида, гуркираб ўсиб, атрофга кўрк бағишлаб турарди. Яқинда қишлоқ кенгаши раисаси Маҳбубахон Маҳмуджонова анчагина чинорни ўзбошимчалик билан кестириб, ўз қариндошларига бўлиб берди. Наҳотки табиатга зарар келтирган бундай кишиларга ҳеч қандай чора кўрилмаса!

Н. МАҲМУДОВ,
меҳнат фахрийси».

Жалолқудуқ район кенгаши ижроия қўмитасидан қуйидаги жавоб олинди:

Шикоят хатида келтирилган фактлар тасдиқланди. Район ижроия қўмитасининг навбатдаги йиғилишида мазкур масала муҳокама қилинди. Табиатни муҳофаза қилиш район қўмитасининг розилигисиз чинорларни кестириб ташлагани учун ўрток Маҳмуджонова қаттиқ огоҳлантирилди, қўмитанинг махсус қарори билан унга 50 сўм жарима солинди.

ХАҚ УНДИРИБ БЕРИЛДИ

«Биз саккиз ўқитувчи мактабимизда олиб борилган қурилиш ишларида қатнашдик. Ўз кучимиз билан анча ҳажмдаги ишларни бажардик. Аммо ҳақимизни олишга келганда уни тўлиқ ололмаяпмиз.

П. Аннақулов, О. Аннақулов, И. Очилов, Қ. Пиримов, С. Қурбонов, М. Тужалиев, М. Муҳаммадиев,
Қўшработ районидаги 15-мактаб ўқитувчилари».

Муҳарририят ушбу аризани Қўшработ райони халқ таълими бўлимига юбориб, у ердан шундай мазмунда жавоб олди:

— Аризада кўрсатилган фактлар асосан тасдиқланди. Ҳақиқатан ҳам хат ёзган фуқаролар шартнома асосида мактаб қурилишида ишлашган. Аммо қишлоқ кенгаши буйруғига кўра ишчи сифатида уч киши— Аннақулов, Пиримов, Очиловлар расмийлаштирилган.

Оғзаки шартномага кўра ишлаб топилган пул 8 киши томонидан бўлиб олиниши керак эди. Текширув якунида ариза ёзган ҳамма кишиларга ўзпарига тегишли бўлган ҳақ тўлиқ ундириб берилди.

НАФАҚА ТАЙИНЛАНДИ

«Мен 1942 йилдан бери колхозда меҳнат қиламан. Кейинги пайтда касалланиб, ишга ярамай қолдим. Лекин пенсия ололмаяпман. Сабаби аслида 1928 йилда туғилган бўлсам-да ҳужжатда 1932 йил бўлиб қолган. Моддий аҳволим оғирлигини ҳисобга олиб, ёрдам беришингизни сўрайман.

А. АҲМАДЖОНОВ,
Қўрғонтепа район Навоий номли жамоа хўжалиги».

Ушбу мактуб халқ депутатлари Қўрғонтепа район кенгаши ижроия қўмитасига юборилган эди. Унга шундай жавоб келди:

— Аризани текшириб, ҳал қилиш бўйича Қўрғонтепа қишлоқ кенгаши томонидан комиссия тузилди. Комиссия аъзолари масалани чуқур ўрганиб, қуйидаги ишларни амалга оширдилар.

Ўрток Абдураимжон Аҳмаджонов район ижтимоий таъминот бўлими томонидан II гуруҳ ногиронлигига ўтказилиб, 135 сўм миқдорида нафақа тайинланди. Бундан ташқари Навоий номли жамоа хўжалиги бошқаруви томонидан ойига 10 сўмдан ички нафақа тўланяпти.

Қўрғонтепа қишлоқ кенгаши аъзолари билан келишилган ҳолда август ойида бўлиб ўтган умумий йиғилишда А. Аҳмаджоновга 200 сўм моддий ёрдам ажратилди.

ТЎҒРИ ТЎЛАНМОҚДА

«Ҳурматли муҳарририят! Мен Улуғ Ватан уруши қатнашчисиман. Ўтган йил октябрь ойида биринчи гуруҳ ногиронлигига ўтдим. Лекин олаётган нафақам ўзгаришсиз қолди. Шу тўғрими? Бу ҳақда маълумот берсангиз.

Ж. МАМАЖОНОВ,
Ленинград район, Олмурод қишлоғи».

Муштарий сўровига Ўзбекистон Ижтимоий таъминот вазирлиги шундай жавоб берди:

— Ҳурматли Жўрабой ака! Аниқланишича, сизга биринчи бўлиб 1973 йилда 45 сўм миқдорида қарилик нафақаси тайинланган. Кейинчалик нафақангиз 1985 йилда 55 сўмга, 1989 йилнинг 1 октябридан 70 сўмга етказилган. Ўтган йил 15 майдаги «ССЖИда фуқароларнинг пенсия таъминоти тўғрисида»ги Қонунга кўра 1990 йил 1 октябридан Улуғ Ватан уруши қатнашчиси сифатида нафақангиз қайта ҳисобланиб, 107 сўм 50 тийин қилиб белгиланган. 1990 йил октябрда тиббий меҳнат экспертиза комиссияси сизга Улуғ Ватан уруши ногиронлиги белгилангандан сўнг нафақангиз қайта ҳисобланиб, 195 сўмга етказилган. Ҳозирги пайтда нафақани тўғри олмоқдасиз.

● *Акс-садо*

МИННАТДОРМИЗ

Ассалому алайкум азиз Расул Раҳмонов ва Шароф Убайдуллаев! Сизлар ёзган «Ёруғ юзли ўзбегим» рубрикаси остида «Оқлов» сарлавҳали мақолаларнинг ҳаммасини катта ҳаяжон, кўзда ёшим билан ўқиб чиқдим. Мақоланинг «Тухмат балоси» деб аталувчи қисми отам Раҳимбой Ёқубов ҳақидадир. Биз отамизни узоқ йиллар мобайнида эл-юрт бахт-саодатини ўйлаб меҳнат қилганлигини билардик. Аммо рўзномада ёзилгандек, тухмат балосига учради. Ёвузлик, ҳақсизлик, зўравонлик, шафқатсизлик қурбони бўлди. Унинг тириклигида бадном қилдилар. Отамиз минг армон билан қурбон бўлди.

Бугун менинг назаримда отам қайта тирилгандек, ёруғ юз билан ўзи севган элига, дўстлари даврасига қайтгандек. Миллатнинг виждони, имони, эрки бўлган сиз азизлар отамизни ўз элига қандай бўлса шундайлигича қайтардингизлар.

Лекин ҳамон бизни бир нарса таажжубга солади. Отамизни жаллод қўлига топширган, унинг қамалишига рухсат берганларнинг пичоғи ҳамон мой устида.

Отамиз қамоққа олинган вақтда район партия комитетининг биринчи котиби бўлган М. Д. Ли бугунги кунда вилоят кенгаши раисининг ўринбосари лавозимини эгаллаб турибди. Ахир отамизнинг беморлигига қарамай касалхонада ётқизмасдан «қонун ҳимоячилари» қўлига топширган шу киши эди-ку?!

Отамиз қамалган вақтда район прокурори бўлиб ишлаган Салай Бекчонов бугунги кунда Шовот район прокурори вазифасини бажаряпти. Отам ҳақ экан, нега у ҳақиқатни қарор топтиришга уринмади? Ноодил йўл тутди. Шундай одамни яна прокурор курсисига лойиқ, деб бўладими?

Рўзнома журналистларига минг раҳмат! Улар ҳақиқий инсонлар экан. Инсон бўлганда ҳам миллатнинг имони даражасига етган инсонлар эканлигига бир карра амин бўлдим.

Биз жумҳурият Президенти И. А. Каримовдан, ўрток И. Х. Жўрабековдан, «Ўзбекистон овози» жамоасидан ва қилни қирқ ёриб, адолатни рўёбга чиқараётган барча ҳалол ҳуқуқ посбонларидан бир умр миннатдормиз.

Шихназар ЁҚУБОВ,
Хива районидаги Дзержинский номли жамоа хўжалиги.

● *Шундайлар бор бўлсин*

ИМОНИ БУТУННИНГ ИРОДАСИ МУСТАҲКАМ

Яқинда Шўрчи районида бўлганимда шу ерлик дўстларимдан бири, малакали шифокор Сафар Алиқулов ўзи кексайиб қолган бўлса-да ҳаракатлари чаққон, дилкаш, хушмуомала бир киши билан учраштирди.

— Танишинг, Мамаражаб Қаюмов шу киши бўладилар, не тухматларни, иғволарни кўрмадилар. Бошқа одам бўлганда ётиб қоларди. Иродаси кучли бўлгани учун ҳам синовларни енгиб, юзлари ёруғ бўлди. Ҳақ йўлда азобу уқубатлардан, иғвою бўхтонлардан қўрқмай курашадиган шундай кишилардан ҳар қанча ўрнак олсак арзийди.

Шу сўзларни эшитиб, у киши билан бир дам суҳбатлашиш истаги туғилди. Мамаражаб Қаюмов 66 ёшда. 42 йил аввал меҳнат фаолиятини бошлаган. Қаерда ишламасин ҳалол меҳнати билан обрў-эътибор топган. Турли ташкилотлардан берилган ёрлиқлар буни исботлаб турибди.

Меҳнат қилган етар муродга, деганларидек у ёшлиги, кучи, ғайратини ишга бахшида қилиб кам бўлмади. Меҳнатига яраша даромади ҳам кўпайди. Қолаверса, кетма-кет туғилаётган фарзандларини боқиш, тарбиялаш ҳам шуни талаб қиларди. Бўш вақтларида мол-ҳол қилди. Хуллас, тирикчилик, деб елиб-югурди, тер тўкди. Фарзандлари ёнига киришди.

Бироқ ҳалол меҳнат билан маблағига маблағ, обрўсига обрў қўшилаётганлиги айрим ғаламисларга ёқмай қолди. Уни уй солганликда, машина олганликда ва бошқа қанчадан-қанча тўқиб чиқарилган айблар билан айблашди.

Буни қарангки, юқори ташкилотларда бу айблар бошқача «диққат эътибор» билан ўрганилди. Таг-заминсиз, далил-исботсиз камчилик ва нуқсонлар тақалган айбномалар пайдо бўлди. Уни партиядан ўчиришди.

Мамаражаб ака ўзининг ҳақлигини биларди. Шунинг учун адолат излаб не-не идораларга бош урмади. Қолаверса, инсонда имон, эътиқод деган нарса бўлиши керак-ку! Ноҳақликка тан бериб, қўлни қовуштириб ўтирган ёки қўл силтаб кетиш билан иш битмайди. Курашиш ва яна курашиш керак. У шу йўлни танлади.

Лекин аксига олиб, кўп жойларда унинг аризалари эътиборсиз қолиб кетди. Орадан йиллар ўтди. Ниҳоят, арз-додига қулоқ соладиган адолатпарварлар топилди. Мамаражаб аканинг фаолияти чуқур ўрганилиб, унинг холис, меҳнаткаш киши эканлиги исботланди. Тухмат балоси туфайли 12 йил азоб чеккан М. Қаюмов партия сафига тикланди. Унга қўйилган айблар совун кўпигидек ёрилиб йўқ бўлиб кетди.

Ўзингиз ўйланг азиз муштарий! Серфарзанд ўзбек оиласининг қайси бошлиғи ўғилларини уйли--жойли қилишни ўйламайди. Мамаражаб ака ҳам фарзандлари, қариндош-уруғлари, ёру дўстлари ёрдамида уй-жой солган. Қурилиш материалларини шахсий хонадонида боқилган молларни давлатга топшириб олган. Бу ҳақда ҳужжатлар бор.

Машина масаласига келсак, давлатимиз кўп болали оилаларга доимо ёрдам бериб келган, ҳозир ҳам беряпти. Эл-юрт хизмати учун ўн фарзандни ўстириб тарбиялаган Мамаражаб ака ва Аширгул аяларнинг машина олишга наҳотки ҳаққи бўлмаса? Бор, албатта.

— Ҳозир компартия фаолияти тугатилди. Партияга тикландингиз нима-ю, тикланмадингиз нима, барибир эмасми, деб берган саволимизга Мамаражаб ака шундай жавоб берди:

— Мен партияга аввало амал ёки бошқа манфаат учун ўтган эмасман. Партия аъзоси энг покиза, имонли, эътиқодли, меҳнаткаш, ноҳақликларга муросасиз курашувчи инсон бўлиши керак, деб ўйлаганман. Ҳозир ҳам шу фикрдаман.

Коммунист ниқоби остида турли номаъқулчилик қилганларнинг виждонига ҳавола. Мени партия олдидагина эмас, эл-юрт, фарзандларим олдида юзим ёруғ бўлди. Шунисига шукур. Чунки нуридийдаларимни «партиядан ўчган кишининг фарзандлари» дейишларини истамайман.

Дарҳақиқат, М. Қаюмовнинг фарзандлари ўзига ўхшаш заҳматкаш, ақлли-хушли, эл-юрт корига ярайдиган ҳалол кишилар. Тўнғич ўғли Абдусаттор тиббиёт ходими, Абдуғаффор ҳуқуқшунос, Абдужаббор тафтишчи, Гулбаҳор шарқшунос, Абдуқодир Тошкент милиция мактабида таҳсил олмоқда...

Етмишни қоралаб қолган Мамаражаб Қаюмов ҳамон сафда. Район кооперативлар уюшмаси раиси, фаол жамоатчи. Яқинда унга ҳамкасблари катта ишонч билдириб, Ўзбекистон ишбилармонлар таъсис съездига ҳамда жумҳурият кооператив ходимлари касаба уюшмаларининг таъсис съездига делегат қилиб юборишди.

Эл ишончини оқлаб, ҳалол меҳнати билан фаровон турмуш кечираётган табаррук отахон умрига биз ҳам барака тилаймиз.

К. РИХСИЕВ.

● Бетга айтганнинг заҳри йўқ

МУЖМАЛ ЖАВОБЛАР

1989 йилнинг 1 майидан 2 майига ўтар кечаси бўлган қаттиқ совуқ қишлоқ хўжалик экинларига жиддий зиён етказганини ҳали кўпчилик унутмаган бўлса керак. Шу совуқ туфайли турли деҳқончилик экинлари қовжираб қуриб қолган, боғ ва токзорлар ҳосили йўққа чиққанди. Табиий офатнинг шахсий томорқаларга етказган зарарини қоплаш мақсадида жумҳурият партия ва ҳукумати катта миқдорда маблағ ажратганиям кўпчиликка аён.

Шу маблағнинг 315 минг сўмдан кўпроғи Ульянов районидаги Мўғлон қишлоқ Советига теккан. Махсус комиссия табиий офат етказган моддий зарарни қоплашни сўраб берган аҳоли аризасини ўрганиб чиққач, пул тақсимланди.

У район марказдаги жамғарма банки орқали кишиларга тарқатила бошланди. Орадан кўп ўтмай бу борадаги ишнинг чуви чиқиб қолди. Тақсимотда ғайриқонунийлик туфайли ишни ҳуқуқни муҳофаза қилиш органи ўргана бошлади. Биз бу пайтгача ўзимизга тегишли пулни ҳали олиб улгурмагандик.

Ҳаққимизни сўраб бир неча марта жамғарма банкига ва қишлоқ Советига бордик, натижа чиқмади. Банк ходими қишлоқ Советига боришимиз кераклигини айтади. У ердагилар эса қонуншунослар ҳамон ишни чўзишаётганини айтиб, улардан рухсат бўлмаса, пулни беришнинг иложи йўқлигидан афсус қилишади. «Иш бир ёқли бўлса ўзимиз албатта хабар қиламиз», — дейишди қишлоқ Совети ижроия комитети ходимлари бизнинг овора-ю-сарсонлигимиздан ҳижолат чекиб.

Ишондик. «Сабрнинг таги—олтин», дея яна анча кутдик. Қонуншунослар иш бошлаганининг иккинчи йилида ниҳоят қишлоқ Совети раиси М. Исмоиловага мурожаат этдик.

— Биз пулнинг бирор сўмини ҳам ўз қўлимиз билан тарқатган эмасмиз, — деди раиса бизни тушунишни истамай. — Шунинг учун сизларга бирор нарса деёлмайман.

—Ҳар биримизга дастлабки тақсимот бўйича 250 сўмдан пул берилиши лозим. Шу пул вақтидан кечикиб берилса (бозор иқтисодиёти муносабати билан ва қонуний тарқатилган пуллар ҳисобига) унинг миқдори ошадими? Умуман, биз ўзимизга тегишли маблағни қачон ва қаердан оламиз?

— Билмадим... жамғарма банкига боринг, истасангиз район молия бўлимига учранг!..

Хуллас, қишлоқ Шўроси раисасининг жавоблари мужмал бўлди.

Ана шунақа гаплар. Гапни уққанга гапиринг экан. Ҳаммадан ҳам қишлоқ Шўроси раҳбарининг биздек ўз ҳақини талаб қилиб юрганларга бир оғиз жўяли гап айтолмагани кишини жуда-жуда ранжитади.

Бу борадаги иккинчи ёзма мурожаатимиз ҳам жавобсиз қолди. Биз унда тегишли ҳаққа 40 фоизлик товон пули қўшиб тўланишини талаб қилган эдик.

Самимий салом ва ҳурмат билан шу қишлоқ Советининг Кийикчи участкасида яшовчилар:

Баҳодир РАҲИМОВ,
Ҳамид ПИРИМҚУЛОВ.

• *Ойнаи жаҳон чорлайди*

СОРБОН

«Эй, сорбон, оҳиста юр, оромижоним борадур», дейилади машҳур қўшиқда. Қадим-қадимлардан кўҳна Турон йўлларида саёйд қўнғироғини чалиб қишлоқ-шаҳарларни тўлдириб карвонлар ўтган. Карвон ўзи билан на фақат эл эҳтиёжини қондирувчи нарсалар, маълум маънода маданият ва маърифат ҳам олиб келган. Мозийдан бизга етиб келган ашъорлару, қўлёзмалар, илмий асарлар шу тарзда оламга тарқаган. Бугун-чи, бугун? Бугун елкасига қурол ортган карвонлар бутун Афғонистон бўйлаб изғиб юрибди. Улар ўтган жойларда омон қолган одамларнинг кўзларида ҳадик ёҳуд жудолик мусибатини кўрасиз.

Афғонистон... Бу сўз бир зум бизнинг ҳаёлимизга ўн йил ўтган урушни, байналмилалчиликни ёдимизга солади. Бу байналмилалчиликдан биз ҳам, афғон эли ҳам фақат зиён кўрди. Оналарнинг юракларида ўнлаб, минглаб шаҳид кетган йигитларнинг доғи қолди. Бу ўша пайтдаги давлат сорбонларининг хатоси эди.

Уруш ҳар доим инсонлар тақдирини курраи заминимиз узра тариқдай сочиб ташлаган. Афғон уруши ҳам юзлаб ватандошларимиз тақдирига шундай муҳр босди. Улар ҳозир Америкада, Англияда, Оврупа ва араб мамлакатларида яшамоқдалар. Жумҳурият мустақилликка эришган кунданоқ асирлик тамғаси билан муҳожирликдаги юртдошларимизда ўз юртига қайтиш умиди туғилди. Жумҳурият миллий хавфсизлиги хизмати ходимлари ҳам асирларимизни топишдек хайрли ишга қўл урдилар. Ўзбекистон ойнаи жаҳоннинг 16 ноябрь кундузи соат 11.15 минутда «Сорбон» ҳужжатли фильмини тожик тилида кўрсангиз сиз бунга амин бўласиз. Фильм муаллифи Қосимжон Сўпиев, режиссёр Абдували Ёқубов, оператор Рафаэл Камалов.

М. МУХТОРОВА.

ИЛҲОМ ЭРКАЕВ ОТА-ОНАСИГА САЛОМ ЙЎЛЛАЙДИ

Илҳом Эркаев тирик! Бугун биз бу ҳақда унинг ота-онасига хабар қила оламиз.

Журналистнинг деярли бир кеча-ю-кундуз давом этган изланиши мужоҳидлар қўлида асирликда сақланаётган аскар тақдирини билиб олишга ёрдам берди.

Тошкент — Москва — Абудаби алоқаси тез ишлади. Воқеа бундай бўлди. «Известия» рўзномаси 12 ноябрь куни босиб чиқарган афғон қуролли муҳолифлар делегациясининг Москвада бўлиши тўғрисидаги хабарда бир нарса бизнинг эътиборимизни ўзига тортди. Мужоҳидлар Москвага келиш олдидан хайрли бир иш қилишди. Улар Москвага келаётиб, ўзбекистонлик аскар И. Эркаевни ўзлари билан биргаликда Саудия Арабистонига олиб келишди. Улар Москвага ўша мамлакат орқали келишлари керак эди.

«Биз ундан Ватанингга қайтишни хоҳлайсанми, деб сўрадик. У иккиланди. Эркаев ўз ота-онаси билан гаплашиб бир қарорга келиши учун унинг ота-онасини Саудия Арабистонига олиб боришга тайёрмиз», — деди делегация аъзоларидан бири профессор Бурҳониддин Раббоний «Известия» мухбирига.

Афғон уруши вақтида асирга тушиб қолган аскарларимиз тақдири ҳозир ҳаммани ташвишга солмоқда. Эркаевнинг тақдири Ўзбекистон Ахборот агентлиги ходимларини ҳам ҳаяжонга солди. Бизнинг илтимосимизга биноан ТАСС Бирлашган Араб Амирликлари пойтахти Абудабида ишлаётган ўз мухбири Виктор Лебедев билан алоқа ўрнатди. Мана, ҳозиргина телетайп орқали ТАСС мухбирининг жавоби олинди.

Совет Армиясининг оддий аскари Илҳом Эркаев 1984 йилдан буён афғон мужоҳидлари қўлида асирликдадир. У Виктор Лебедевга агар чет элга қайтиб кетишга тўсқинлик қилишмаса, Ватанига бориш учун совет паспортини олмоқчи эканлигини айтди.

Ҳозир Саудия Арабистонидаги Жидда шаҳрида турган Илҳом Эркаев билан афғон тилмочи — «Жамияти Исломия Афғонистон» гуруҳининг вакили орқали телефонда гаплашилди. Суҳбатдан маълум бўлишича, Қорақалпоғистондаги Элликқалъа қишлоғида туғилган 25 яшар Эркаев Совет Иттифоқида юз берган ўзгаришлардан тўла хабардор эмас. Унинг маънавий ҳолати ҳақида фикр юритиш қийин. Ҳарбий асирнинг гапларидан у ўзига қатъий ишонмаётганини пайқаса бўлади. Илҳом ота-онаси билан учрашиш истагини айтди. Бунинг учун ота-онаси Саудия Арабистонига бориши керак, шу билан бирга у Ватани билан Исломобод орқали алоқа боғлашни афзал кўришини айтиб, ўша ердан ота-онасига қўнғироқ қилишга ваъда берди.

Илҳом Эркаев ўзининг соғ-саломат эканлигини ота-онасига айтиб қўйишни илтимос қилди, улардан «хавотир олмасликни» сўради ва ишларига муваффақият тилади.

СССРнинг Жиддадаги Бош консули Лутфулло Исмоилхўжаев ТАСС мухбирига совет консуллик муассасалари асирликдаги аскарга ҳар қандай кўмак беришга тайёр эканлигини айтди. Аскар ўзининг бундан буёнги тақдирини ўзи ҳал қилиши лозим. Совет ҳокимияти у танлаб олган йўлга таъсир ўтказмайди. Ҳозир Саудия Арабистонида турган оддий аскар Эркаев афғон муҳолифлари қўлида тутқунликдадир.

(ЎзТАГ—ТАСС).

«УНСИЗ ФАРЁД»

Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат Академик драма театрида саҳналаштирилган ва куни кеча санъат мухлисларига илк бора кўрсатилган «Унсиз фарёд» спектаклини маданият арбоблари, мутахассислар ва кенг жамоатчилик яхши ижодий ҳамкорликнинг навбатдаги ютуғи деб кутиб олдилар.

Ҳа, пьеса муаллифи — Ўзбекистон халқ шоири Шукрулло билан Ҳамза театри ижодий жамоаси ўртасида қалин яқинлик, яъни ижодий ҳамкорлик мавжуд. Драматургнинг бу ерда саҳналаштирилган аввалги асарлари ҳам ижодий жамоа дастурига муносиб ҳисса бўлиб қўшилган.

Истеъдодли режиссёр Марат Азимов раҳбарлигида саҳнага қўйилган «Унсиз фарёд» асари ҳозирги кун учун ниҳоятда долзарб мавзуга — табиат, она заминга тўғри муносабатда бўлиш, инсон соғлигига зарар етказмаслик, пахта яккаҳокимлигига бутунлай barҳам бериш, инсон ва маънавият масалаларига бағишланган.

А. ЮСУПОВ.

СУРАТДА: «Унсиз фарёд» спектаклидан бир саҳна. Чапдан ўнгга: Омил Жамилов ролида — актёр Р. Авазов, Комил ота — Т. Хонтўраев, Абдулазим — Б. Қосимов.

К. РОМЕЕВ олган сурат.

• *ИБН СИНО МАДАДИ* •

ЗИЁ-ТАРАТИБ

Инсонни ёруғ дунёни кўриш бахтига муяссар этиш энг савобли иш. Шуниси қувончлики, республикамиз тиббиётчилари бу борада тилга олса арзигулик кўрсаткичларга эришяпти. Мухбиримиз республика кўз касалликлари шифохонаси бош шифокори Клара ВАЛИЕВА билан учрашиб, тиббий жамоанинг фаолияти хусусида суҳбатлашди.

— **Клара Саидовна, аввало, шифохона тарихига бир назар ташласак.**

— Тиббий масканимиз 1966 йилда шаҳар кўз касалликлари диспансери базасида ташкил топган. Дастлаб иш бошлаган тор, кўримсизгина бу ерда ҳозирги кунда 230 нафар беморга мўлжалланган замонавий тиббий қулайликларга эга, шинам жиҳозланган хоналар мавжуд. Ҳар бир эзгу ишнинг бошланиши машаққатли кўчиши табиийдир. Шу ўринда республикамизда кўз касалликларини даволовчи бу зиё маскани тамал тошини қўйган шифокорларнинг заҳматли меҳнатини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Бугунги кунда қўлга киритаётган ютуқларимиз замирида Шароф Саидов, Шаҳодат Ҳасанова, Собир Умаров, Михаил Кужерский, Фахриддин Икромовларнинг самарали меҳнати ётади.

Республикамизда кўз касалликларини даволаш тарихи тиббиёт фанлари доктори, профессор Муҳаммаджон Комиловнинг ташаббуси, беқиёс жонкуярлиги билан чамбарчас боғлиқ. Домла республикамизда тиббиётнинг бу соҳасини яратишга асос солган десам муболаға бўлмас. У киши етакчилигида шифохонанинг тиббиётчилар жамоаси шаклланди, кўплаб малакали врачлар етишиб чиқди. Бугунги жамоамиз малакали тиббиётчиларининг аксарияти домланинг шогирдларидир.

— **Шу ўринда шогирдлар фаолияти ҳақида ҳам гапириб берсангиз.**

— Тўғри. Ҳар қандай тўпланган бой тажрибани ўз замондошлари тўлдириб бормас экан, бу мерос мукаммаллашмайди. Устозларимиз шифохона тарихига тамал тошини қўйган бўлсалар, иқтидорли ёшлар ўз навбатида бу меросни билим ва тажрибалари билан бойитмоқдалар. Наима Умарова, Константин Гарьбус, Гулжамила Комилова, Собир Зарипов, Раҳимжон Усмонов, Холидбек Комилов каби истеъдодли, серғайрат тиббиётчиларимизни ҳақли равишда устозларнинг муносиб ворислари дейиш мумкин. Ҳозир шу ҳақда сўз юритарканман, беихтиёр устознинг бир ўгити ҳаёлимдан ўтди. «Биз яратган мерос, бой тажрибалар сиз ёшларга бамисоли чўлдаги сардобадек ҳар қадамда асқотади. Узоққа йўл олган карвонга чўл-саҳро қўйнида обиҳаёт қанчалик зарур! Лекин карвон машаққатли йўлда ташналигини қондириш учун бир фурсат тўхтайди ва яна ўз йўлида кетаверади...». Ҳа, дарвоқе, шу ўтган йиллар ичида минглаб кўриш бахтидан маҳрум шикаста қалблар бу даргоҳдан дарддан фориғ бўлиб қайтдилар.

— **Республикамиз аҳолисига тиббиётнинг бу тури бўйича кўрсатилаётган хизмат қай аҳволда?**

— Ҳозир шифохонамиз қошида поликлиника, болалар, травматология, жарроҳлик, вирусология бўлимлари ва кўзга контактли линза қўйиш лабораториялари беморларга тиббий хизмат кўрсатяпти. Кундузги консультатив поликлиникамизда кунига юздан ортиқ ожиз инсонлар мурожаат этади. Микрожарроҳлик, жарроҳлик аслаҳаларига бўлган эҳтиёж борган сари ортяпти. Шифохонамизга беморлар мамлакат бўйлаб келади. Жамоамиз қўлга киритаётган кўрсаткичлар Иттифоқ миқёсида кенг эътироф этилган. Афсуски республикамиз аҳолиси ўртасида кўз касалликлари билан хасталанган беморлар сони тобора ортиши ташвишланарли. Бу оғир жисмоний меҳнат, булғанган табиат, Орол бўйидаги экологик аҳвол, аҳоли ўртасида етарлича тушунтириш ишлари ташкил этилмаслиги натижасидир.

— **Келгусидаги режалар қандай?**

— Яқин келгусида Фёдоров илмгоҳининг филиали иш бошлайди. Хорижий давлатлардаги ҳамкасбларимиз билан яқиндан алоқа боғлашга киришяпмиз. Хуллас, режалар, ишлар кўп. Ҳозирги вазифамиз эса ушбу режаларга имконият қидиришдан иборат...

Суҳбатдош С. ЙЎЛДОШЕВА.

СУРАТДА: тажрибали шифокор Гулжамила Комилова (ўртада) беморни жарроҳлик усулида даволашга киришиш олдидан ҳамкасблари билан маслаҳатлашмоқда.

В. ТЎРАЕВ олган сурат.

Беруний мукофотига номзодлар

«ТОМ ЁПИШНИНГ САМАРАЛИ УСУЛИ»

Ўзбекистон Республикасининг фан ва техника соҳасида Беруний номидаги давлат мукофотлари комитети 1991 йил мукофотларини олиш учун танловга қурилиш соҳасига оид бир иш ҳам киритилганлигидан хабар топгач, хурсанд бўлдик. Бунинг сабаби бор, албатта. Бинокорлик технологиясига оид бу иш муҳим муаммога бағишланган бўлиб, жумҳуриятимиз уй-жой қурилишида рулонсиз том конструкцияларини тадқиқ этиш, ишлаб чиқиш ва оммавий равишда жорий этиш масалаларини ижобий ҳал этган.

Бизларни ҳам бу муаммо анчадан бери муҳандис ва олим сифатида қизиқтириб келар эди. Шу туфайли танловга киритилган «Ўзбекистон Республикаси уй-жой фуқаро қурилишида рулонсиз қопламали самарали том конструкцияларини тадқиқ этиш, ишлаб чиқиш ва оммавий равишда жорий этиш» номли иш юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларимизни билдирмоқчимиз.

Дарҳақиқат юқори сифатга ва ишончлиликка эга бўлган техник ва конструктив ечимлар ва таклифлар қурилишда ҳам муҳим ўрин эгаллаши керак. Қурилишдаги энг долзарб мавзулардан ва муаммолардан бири — бу уй-жой бинолари том конструкцияларининг самарали ва юқори сифатли турларини яратиш ва ишлаб чиқаришда кенг қўллашдир. Бу муаммонинг ҳал этилиши, бизнинг республика учун айниқса катта аҳамиятга эга. Чунки мавжуд рулонли томлар (толь ёпиб, устидан сақич қоплама тўшаш) ўзининг паст сифати билан ишга халақит бериб келди.

Бундан ташқари, уларнинг хизмат кўрсатиш муддати қисқа, кўп таъмирлаш ишларини талаб қилади ва иқлимимизнинг юқори ҳароратига чидамсиз. Шуларни ҳисобга олганда муҳандис ва олим Ҳ. Асомов, Қ. Зуфаров, Ж. Исломов, Л. Муҳамедшин, У. Фозилов, С. Хўжаев, Ю. Шум, Р. Юсуповлардан иборат муаллифлар гуруҳи яратган янгиликни уй-жой қурилиши учун ўта зарур ва муҳим деб ҳисоблаймиз. Янгиликнинг халқ хўжалигидаги моҳияти жуда ҳам салмоқли. Чунки ишнинг натижалари уй-жой қурилишида юқори сифатли том конструкцияларини оммавий равишда қўллашга олиб келган ва қатор афзалликларга эга. Том конструкциясини яратиш ва қўллашдаги янгиликни ҳақиқатан ҳам муаллифларнинг чуқур изланишлари, ўтказган илмий тадқиқотлари ва амалий ишлари натижаси, деб тан олиш керак. Илмий-амалий янгилик ўз таркибига бутун бир катта жараённи олади. Яъни, янги юқори сифатли том конструкциясини яратиш, уни ишлаб чиқариш технологияси, қўлланиладиган бетоннинг олиниш усуллари, экспериментал ва типовой лойиҳалаш, уй-жойлар учун томларнинг лойиҳаларини яратиш ва уларни уй-жой комбинатларида қўллаш ҳамда қурилиш ишларини ташкил этиш жараёнларини ўзида мужассам этган.

Қайд қилиш зарурки, бу ишнинг муаллифлари доимий изланишда ва рулонсиз томларнинг янги турларини яратиш устида қунт билан иш олиб бормоқдалар. Охирги йилларда улар яратган том конструкциялари на фақат уй-жой қурилишида, балки жамоат бинолари қурилишида ҳам кенг қўллана бошланди.

«ТашЗНИИЭП» илмий-тадқиқот институти лойиҳасига кўра янги қурилаётган рулонсиз том конструкциялари мактаб ва боғча бинолари қурилишида ҳам кенг қўлланяпти. Муаллифларнинг иш натижалари на фақат янги уй-жой биноларида, балки эски томларни қайта тиклаш ва таъмирлаш ишларида ҳам жорий этилган.

Танловга тақдим этилган иш 1982 йилдан буён қўлланиб келинмоқда. Унинг бугунги самаралари уйсозлик тараққиётига муҳим ҳисса бўлиб қўшилаётганидан далолатдир.

Одатда уй-жой бинолари томларининг сув ўтказмаслигини таъминлаш учун кўп қаватли рулонли материаллар ишлатиларди. Рулонли материаллар ясси темир-бетон панелларнинг устига битум (сақич) ёрдамида ёпиштирилади. Аммо бизнинг иқлим шароитимизда бундай томлар тез эскиради ва талабга биноан нормадаги 12 йил ўрнига 3—4 йил ичида таъмирлашга муҳтож бўлиб қолмоқда. Катта маблағ талаб қилмоқда.

Таклиф этилган том конструкцияларининг рулонли томлардан фарқи шуки, улар махсус шаклга эга бўлиб, яхлит йирик темир-бетон панеллардан иборат. Том панеллари уйсозлик корхоналари шароитида пухта, сув ўтказмайдиган, совуққа чидамли бетондан ишлаб чиқарилади. Қурилиш майдончаларида томни фақат йиғиш ишлари қолади, холос. Бу тежамли усулни қўллаш ҳисобига меҳнат сарфи рулонли томларга нисбатан 35 фоиз, қурилиш материаллари сарфи 30 фоиз камаяди. Томнинг хизмат муддати бир неча баробар ортади ва бинонинг хизмат қилиш муддатига тенг бўлади. Том ишлари тўла индустрлаштирилганлиги учун қўл меҳнати кескин камаяди.

Тошкент, Самарқанд, Фарғона, Ангрен ва бошқа уйсозлик корхоналари рулонсиз томларни кенг миқёсда ишлаб чиқариш ва шундай уйлар қурилишини ўзлаштирди. Бунинг натижасида ҳозир олинган иқтисодий самара 10 миллион сўмдан ошди.

Оммавий равишда қўлланилаётган том конструкцияларини яратишда ва қўллашда муаллифлар ер қимирлашга бардошлилик масалаларини ҳам ҳал қилганлар. Бу эса бизнинг жумҳурият қурилишида муҳим аҳамиятга эга.

Мукофотга тавсия этилган ишнинг ижобий томонларидан яна бири шуки, тадқиқот ва амалий изланишлар натижалари муаллифлар томонидан яратилган қўлланма-тавсияда мужассамланган. Бу ҳужжат лойиҳачилар ва қурувчиларга қўл келади ва ишини анча енгиллаштиради.

Юқоридагиларга асосланиб ишнинг илмий ва амалий моҳияти катта, у фан ва техника соҳасидаги Беруний номидаги мукофотга муносиб, деб ҳисоблаймиз.

К. АБДУРАШИДОВ,
Тошкент меъморчилик-қурилиш олийгоҳининг «Қурилиш механикаси ва сейсмика асослари» кафедраси мудири, техника фанлари доктори, профессор.

Н. ШОУМАРОВ,
шу олийгоҳ «Темир-бетон ва тош конструкциялари» кафедраси мудири, техника фанлари номзоди, доцент.

СПОРТ

СЎНГГИ УЧРАШУВ

● СОВЕТ футболчилари терма жамоаси Европа чемпионати саралаш учрашувларини якунлашди. Улар ўз гуруҳларидаги жамоалар билан ўзаро ўйинларни муваффақиятли ўтказдилар. Футболчиларимиз охирги якунловчи ўйинни сафарда — Кипр жамоаси билан ўтказишди. Ҳужумкорлик руҳида ўтган учрашув терма жамоамиз фойдасига ҳал бўлди. Йигитлар дарвозани уч марта ишғол этишди. Жавобсиз тўпларни Протасов, Юран ва Канчельскислар дарвозага йўллашди. Шундай қилиб, терма жамоа 8 ўйинда бешта ғалаба, учта дуранг натижа билан жами 13 та очко тўплаб, пешқадам сифатида қитъа биринчилигининг финалига йўлланма олди.

МАВСУМ САРҲИСОБИ

● УЗОҚ давом этган мамлакат футбол биринчилигининг ўзига хос сарҳисоби чиқарилмоқда. Маълум бўлишича 240 учрашувда дарвозалар 572 марта ишғол этилган. Олтин ва кумуш медал эгалари — пойтахт армиячилари билан спартакчилар шу ҳисобга 57 тадан тўп киритиш билан ҳисса қўшишган. «Пахтакор» футболчилари эса 37 та тўп киритиб, 7-ўринни олишди. Зеро, дарвозадан тўп ўтказиб юбориш бўйича пахтакорчилар ҳисобни 54 тага етказиб, иккинчи ўринни олишди. Тўп урарлар сафида пахтакорчи Игор Шквириннинг борлиги мухлисларни мамнун этиши табиий. Футболчимиз 14 марта тўп киритиб, учинчи ўринни олди. Унинг ҳамжамоаси Андрей Пятницкий ҳисобида эса 10 та тўп бўлиб, 9-ўрин билан қаноатланди. Лекин, Пятницкий бир ўйинда 3 та тўп киритиш бўйича кучли беш футболчи сафидан жой олди.

СОВРИНДОРЛИК БАҲСЛАРИДА

● ЕВРОПА кубоклари учун курашда иштирок этаётган футбол жамоалари ўртасида қуръа ташланди. Маълумки мамлакатимиз икки жамоаси курашни давом эттириш имкониятига эга бўлиб турибди. Чунончи, УЕФА соврини учун нимчорак финалда қатнашадиган пойтахт динамочилари Бельгиянинг «Гент» футболчилари билан ўйнайдиган бўлишди. Чемпионлар кубоги учун баҳс иштирокчиси Киев динамочилари эса Португалиянинг «Бенфика» жамоаси билан майдонга тушадиган бўлди.

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АГРАР ДОРИЛФУНУНИ

1992-93 ўқув йили учун

ҚУЙИДАГИ МУТАХАССИСЛИКЛАР БЎЙИЧА СИРТҚИ БЎЛИМНИНГ 1 ва КАТТА БОСҚИЧЛАРИГА

ТАЛАБАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат ва таҳлил қилиш, агросаноат мажмуи тармоқларининг иқтисоди ва уни бошқариш, агрокимё ва тупроқшунослик, мева-сабзавотчилик ва узумчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, ипакчилик, зоотехния, ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжалиги.

Сиртқи бўлимга ўрта ва олий маълумотли, қишлоқ хўжалиги тармоқларида, қишлоқ хўжалиги билан боғлиқ бўлган корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларда ишловчи шахслар қабул қилинади.

Дорилфунун қишлоқ хўжалиги учун олий маълумотли мутахассислар: агросаноат тармоқларида бухгалтерия ҳисоби бўйича иқтисодчилар, чорвачиликда, илмий-текшириш ташкилотларида, шунингдек, агросаноат мажмуасининг турли жабҳаларида мутахассис сифатида ишлаш учун олим агрономлар, зоомуҳандислар, ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжаликларининг муҳандисларини тайёрлайди.

ДОРИЛФУНУНГА КИРИШ ҲАҚИДАГИ АРИЗАЛАР ҚУЙИДАГИ ҲУЖЖАТЛАР БИЛАН 1991 ЙИЛ 1 ДЕКАБРДАН 1992 ЙИЛ 15 ЯНВАРГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ: **ўрта ёки олий маълумоти ҳақидаги ҳужжат** (асл нусхаси), **3х4 см. ҳажмдаги 6 дона фотосурат, (086)У андозадаги тиббий маълумотнома, меҳнат дафтарчаси ёки колхозчи дафтарчасидан маъмурият томонидан тасдиқланган кўчирма.**

ПАСПОРТ ВА ҲАРБИЙ ХИЗМАТГА АЛОҚАСИ ҲАҚИДАГИ ҲУЖЖАТ ШАХСАН КЎРСАТИЛАДИ.

Кириш имтиҳонлари ва барча мутахассисликлар бўйича ўқитиш ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

ДОРИЛФУНУНГА КИРУВЧИЛАР ҚУЙИДАГИ ФАНЛАРДАН ИМТИҲОН ТОПШИРАДИЛАР:

бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат ва таҳлил қилиш, агросаноат мажмуи тармоқларини бошқариш ва унинг иқтисоди, ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжаликлари мутахассисликлари бўйича: **математика** (ёзма), **биология** (оғзаки), **ўзбек ёки рус тили** (диктант);

агрокимё ва тупроқшунослик, агрономия; мева-сабзавотчилик ва узумчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, ипакчилик, зоотехник мутахассисликлари бўйича: **кимё** (ёзма), **биология** (оғзаки), **ўзбек ёки рус тили** (диктант).

Ўрта мактабни олтин (кумуш) медаль билан битирган ҳамда танлаган мутахассислиги бўйича камида бир йиллик меҳнат фаолиятига эга бўлган шахслар ёки кейинги уч йил давомида ҳарбий хизматдан заҳирага бўшатилганлар, шунингдек ўрта махсус ўқув юртлари ёки ўрта ҳунар-техника билим юртларини имтиёзли диплом билан битирган ва эгаллаган касбига яқин мутахассисликка кираётганлар битта имтиҳон топширадилар: агросаноат мажмуи тармоқларини бошқариш ва унинг иқтисоди, бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат ва таҳлил қилиш, ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжалиги мутахассисликлари бўйича — **математикадан** (ёзма); қолган мутахассисликлар бўйича — **кимёдан** (ёзма), «Беш» баҳо олган шахслар қолган имтиҳонлардан озод этилиб, олий ўқув юртига қабул қилинадилар, агар «тўрт» ёки «уч» баҳо олсалар, қолган имтиҳонларни топширадилар.

Ўрта мактаб негизида ҳунар-техника билим юртларини «имтиёзли» диплом билан тугатган шахслар учун ушбу тартибга улар эгаллаган касбларига мос мутахассисликка кираётган ҳамда танлаган мутахассислиги ёки яқин мутахассислик бўйича бир йилдан ортиқ ишлаётган бўлсаларгина амал қилинади.

Ҳарбий хизматдан заҳирага бўшатилган ва ҳукумат томонидан белгиланган имтиёзлардан фойдаланишга ҳақли эканлиги тўғрисида гувоҳномаси бўлган шахслар ҳамда I ва II гуруҳ ногиронлари ўрта махсус ўқув юртларини битириб, танлаган мутахассисликлари бўйича бир йилдан ортиқ ишлаётганлар кириш имтиҳонларисиз суҳбат натижасида қабул қилинадилар.

Суҳбатда қатнашиш учун ҳужжатлар 1992 йилнинг 10 январигача қабул қилинади. Суҳбатдан ўтмаганлар умумий асосларда кириш имтиҳонлари топширишлари мумкин.

Дорилфунунга қабул қилиш кирувчиларнинг танлов имтиҳонларидан олган баҳолари асосида тўплаган балига қараб ўтказилади.

КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ 1992 ЙИЛНИНГ 16 ЯНВАРИДАН 1 ФЕВРАЛИГАЧА БЎЛИБ ЎТАДИ.

Ҳарбий хизматдан бўшатилган ва ҳукумат томонидан белгиланган имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар, етимболалар ва ота-она қаровисиз қолган болалар, меҳнат қобилиятининг йўқолиши даражасини аниқлайдиган тиббий комиссиянинг дорилфунунда ўқиш соғлиғига тўғри келиши тўғрисидаги хулосаси бўлган I ва II гуруҳлар ногиронлари кириш имтиҳонларидан ижобий баҳо олсалар, дорилфунунга танловдан ташқари қабул қилинадилар.

Иккинчи мутахассисликни эгаллаш учун олий маълумотли шахслар, аввал олган тайёргарликлари янги танлаган мутахассисликларига мос келган ҳолда қабул қилинадилар.

Дорилфунунга кириш ҳақидаги аризага олий маълумоти тўғрисидаги диплом, дипломга илова, иккинчи мутахассисликни эгаллаш зарурлиги тўғрисидаги корхонадан илтимоснома, тиббий маълумотнома (886/у андозадаги), 4 дона фотосурат, меҳнат дафтарчасидан кўчирма илова қилинади.

Кирувчиларга кириш имтиҳонларини топшириш учун иш жойидан 15 календарь кунидан иборат (бориш-кетишга кетадиган вақтни ҳисобга олмаганда) **ҳақ тўланмайдиган таътил берилади.**

Бизнинг манзилгоҳимиз: 700183, ТошДАД, (19, 83, 96, 49, 156, 165, 167, 491-автобуслар ва 15, 28, 152, 153-маршрут таксиларининг «Тошкент Давлат аграр дорилфунуни» бекати).

Тошкент вилояти молия ва Давлат суғурта бошқармалари Ўзбекистон молия вазирининг муовини С. С. Бузрукхўжаевга онаси

Ёқут БУЗРУКХЎЖАЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси иқтисод комитетининг Ҳисоблаш марказли Иқтисод ва нормативлар илмий-тадқиқот илмгоҳи жамоаси профессор И. Р. Муллажоновга укаси

Муҳаммадамин МУЛЛАЖОНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«Ўзбекистон овози» рўзномасининг жамоаси, жумҳурият Журналистлар уюшмасининг бошқаруви ва «Ўзбекистон матбуоти» ойномасининг таҳририяти «Қизил Ўзбекистон» рўзномасининг Наманган вилоятидаги собиқ мухбири, журналистика фахрийси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими

Иброҳим ЮСУПОВнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оиласига ва қавм-қариндошларига чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Адабиёт илмгоҳи жамоаси илмий ходим Е. Мадалиевга укаси

Нурмуҳаммад МАДАЛИЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Я. ТУХТАЕВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХЎЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700000, Тошкент–ГСП, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, 32-53-20; партия турмуши, советлар ҳаёти, назария ва мафкура — 33-34-69, 33-38-95, 32-53-97, 32-57-19, 32-54-18; саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; деҳқончилик саноати — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; иқтисодиёт ва ҳаёт — 33-12-16, 32-57-20; фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт, санъат, тил ва публицистика — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик — 33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.

УЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Андижонда — 4-48-85, Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Нукусда — 2-42-62, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-89.

МУАССИС: «ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ» ЖУРНАЛИСТЛАРИНИНГ ЖАМОАСИ

Нашр кўрсаткичи 6281. Буюртма № 6121. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 21.00

№ 221.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000 Тошкент шаҳри. Ленинград кўчаси, 32.

Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.